

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

5

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

1. Α. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ (Johann Strauss)
2. ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ (όπό Π. Κ.)
3. GIUSEPPE VERDI (Μετάφραση Ε. Δ. Α.)
4. ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ (Νίκος Κόκοινος)
5. G. BELLAICUBE (Mozart Μετ. Σπ. Σκιαδαρσία)
6. Π. ΒΡΕΤΟΣ (Ἡ μουσική διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ)
7. Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ (Ἡ Ἑλληνικὸς Κινηματογράφος)
8. Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ (Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀπερέττα)
9. Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ (Ἡ Ἐπιθεώρησις ξαναζῆ)
10. Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΑΣ ΚΙΝΗΣΙΣ
11. ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ — ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ —
ΜΟΥΣΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ — ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΝΕΑ

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧ. 2.500

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

"ΕΚΔΟΣΙΣ: ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ Α.Ε.

'Αθήναι - 'Οδός Φειδίου 3
Τηλέφωνον 25-504

☛

" MOUSSIKI KINISSIS "

(LE MOUVEMENT MUSICAL)
REVUE MUSICALE BIMENSUELLE

EDITÉE PAR LA SOCIÉTÉ MUSICALE
ET D'ÉDITIONS

3, RUE PHIDIAS - ATHÈNES

☛

Συντάσσεται από 'Επιτροπή
Διευθυντής: Π. ΚΟΤΣΙΡΙΔΗΣ
'Επι τής ὄλης: Σ. ΠΕΤΡΑΣ

☛

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

'Εσωτερικὸν ἔτησιζ δρ. 50.000
» ἔξωθεν » 30.000
» τρίμηνον » 15.000
'Εξωτερικὸν Λ. Χ. 2 ἢ βολ. 6

☛

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΙΣ — ΔΙΑΦΗΜΙΣΙΣ γίνονται δεκταί εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ περιοδικοῦ καὶ μὲν τῶν διαφημιζομένων ἠμερῶν.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κάθε ἀπόδειξις ἐλαφροῦς πρῶτιν ἐν ἔχει τὴν ἀφραγήν τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὰς ἀπογραφὰς τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ ἐπιτρόπου.

☛

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Συμφώνησεν τὸ ἄρθρον 6 παρ. 1 τοῦ Α. Ν. 1092/1938

'Ιδιωτικῆς - 'Εκδόσις:

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ Α.Ε.

Διότη: Π. ΚΟΤΣΙΡΙΔΗΣ,

Οἰκία Δαδβάλου 18

Προϊστάμενος Τυπογραφείου:
Μ. ΠΑΝΤΑΤΟΣΑΚΗΣ
Οἰκία Α. Σταματιάδου 30

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΝΕΑ

ΠΑΡΙΣΙ.— Τῆς 2 'Ιουνίου, δόθηκε, στήν ἀθροῦσα Πλαγιέλι, μιὰ ἔξαιρετικὸν ἐνδιαφέροντα συναυλία ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα Συμφωνικῆ καὶ τὴν χορωδία τοῦ 'Ωδείου τῆς Λιέζης ἀπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Φερνάν Κινέ, διευθυντὸν τοῦ Βασικικοῦ 'Ωδείου τῆς Λιέζης. Ἰτὴ συναυλία αὐτὴ ἀπέτελεσθηκε διάκληρη ἄσπεκτο τοῦ Χ. Πάσα. Ἰδιῶς καὶ Ἀλβέρτα, καθὼς καὶ ἡ Καντόνα Νο 3 τοῦ Γιάου Σεμ. Μιόχ.

'Ο δισκοσμός διολονότος Γεχοῦντι Μενουχίν ὄρχησιν στὴ Νάτιν 'Αμερική μιὰ μεγάλη καλλιτεχνικὴν περιπέσει, μὲ σκοπὸν νὰ ἐπισκεφθῆτε διάκληρη τὴν χώρα αὐτή.

'Ο ἑπίσης δισκοσμός διολονότος Γιάου Χάφτες ἔδωσε τῆς 15 καὶ 20 'Ιουνίου δύο βραβεία φιλοκίον στὴν ἀθροῦσα Σαγιό.

"Ἐνα ἔξαιρετικὸν καλλιτεχνικὸν γεγονὸς ἀπέτέλεσε ἡ συναυλία τῆς περιφημοῦς χορωδίας 'Αλνάν, ἀπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Μαδστρού τῆς Ζάκ. Σαγιέ, μὲ ἔργα τῆς 'Αναγεννήσεως καὶ ἀσυχρόντων συνθετικῶν καὶ μὲ λαϊκὰ τραγούδια.

Τὸ λαμπρὸ γαλλικὸν κομματιέτο Λαβενγκοῦ ἔδωσε μιὰ διάκληρη μὲν ἐπέσει τὸν κομματιέττον τοῦ Μπετόδεν, τοῦ Μότσαρτ, τοῦ Μερκῶ καὶ τοῦ Ντόρακ.

"Ἐπίσης ὁ δισκοσμός Ρωμῶνος διολονότος Ζάρς ἔδωσε τῆς 22 'Ιουνίου, στήν ἀθροῦσα Γκαδῶ, ἕνα βραβείον φιλοκίον, ἔχοντας τὴν ἀκομματιέτῶν τὸν τόν. "Ἐλλῆνα πιανίστα Νικόλα Καραθῶ.

'Ο ἔξοτερος Γάλλος συνθέτης καὶ μαθητὴς τοῦ Σεζῶφ Φράνκ, Γκὸ Ροπόρτι, ἡλικίας 85 ἐτῶν, γίνε μῆλος τῆς 'Ακαδημίας Κολλῶν Τεχνῶν. 'Ο Ροπόρτι ἐναὶ ὁ συνθέτης τοῦ λυρικοῦ δράματος "Ἡ Πατρίδα, τοῦ "Ρέκκιερν, τῆς "Ρομῶνιδας γιὰ διολονότα καὶ ὄρχητρο συμφωνῶν, τοῦ "Κυνηγιῶ τοῦ Πρῆλκισα "Αρθούρου, καὶ πολλῶν ἔργων μουσικῆς συμφοῦ, ποῦ ἀνάμεικτῶν τοὺς χαρακτῆρουν οἱ ἀσπῆτες τοῦ γιὰ διοκί καὶ πῶνα.

Γενικὸν τὸ σημαντικώτατον ἔργον τοῦ, ἐναὶ γιουμῶν ἀπὸ συγκίνηση, ἀσδορημιασῶ καὶ ρεαλισμῶ.

"Ἡ συναυλία, ποῦ δώσε τὸν περασμένον μῆνα τὴν περιφημὸν Βιεννέζικον 'Οκτιέτο, στὸ θέατρο τοῦ Ἰατελιέ, γιὰ φιλονορημικῶ σκοπῶ, ἠγμῆμῶς ἔξαιρετικὴ ἐπιτεχία. Τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀπέτελετο ἀπὸ τὸ 170 Ντεβτιζμέντο

τοῦ Μότσαρτ, τὴν "Ἐλῆτροφον τοῦ Ἰοσηπερτ καὶ τὸ Σεπτέτο τοῦ Μπετόδεν. Πρέπει νὰ σημειώσωμε, πὺς τὴν τελευταία στιγμὴ τοῦ ὄραου ἀπὸ τοὺς Βιεννέζικους καλλιτέχνους, ποῦ δὲ μῆδεσαν λόγῳ ἀπρόσδοκῳ ἐπιπολῶν νὰ λάβωσιν μέρος στὴ συναυλία αὐτή, ἀντικατοστάθησαν ἀπὸ τέσσαρες Γάλλους μουσικοῦς, ποῦ, ὅτι καὶ ἐλάχιστες πρόβες ἔκαμαν μὲ τὰ τακτικὰ μέλη τοῦ ὀκτιέτου αὐτοῦ, ἐπαισαν μὲ σπάνια κατανόηση καὶ τέλει ψυχικὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς Βιεννέζικους συναδέλφους του.

"Ομοῦς τὸ πρηνόμοστον χρόνιον ἐναὶ καφέτος, ἀπὸ τῆς 10—28 Αὐγούστου δὲ γίνε ἕνα μεγάλο φεστιβάλ μουσικῆς τοῦ Λαυέρονη. Πέντε μεγάλες συμφωνικῆς συναυλιῆς δὲ δοθοῦν ἀπὸ τὴν διεύθυνση τῶν διολομῶν διευθυντῶν ὀρχητῶρας: Καραγιάν, Μαρθον Βάλτερ, Κλέντση, Ντένκλερ καὶ Φούρτιςκαλερ. 'Ο τελευταῖος δὲ διευθύνει ἀπὸ δύο θραυδῶν τὴν "ἐκδομωρῶσιν τοῦ Χάουντι. Ἐπίσης δὲ δοθοῦν δύο βραβεία μουσικῆς συμφοῦ, καὶ ἕνα ἀσδορημιασῶ στῆς Ἰονάτες. Ἰτὴ γνωστὴ ἐκκλησία τῆς Λαυέρονη δὲ γίνε μιὰ συναυλία μὲ τὸν περιφημὸν ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον τῆς.

ΒΕΡΟΛΙΝΟ.— "Ἡ γεννέτερος τοῦ Μότσαρτ, καλεῖ καὶ ἐφέτος τοὺς φίλους τῆς μουσικῆς ἀπ' ἅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου νὰ παρακολομῶσιν τῆς μουσικῆς γιορτῆς. Οἱ γιορτῆς δ' ὀρχίζονται στῆς 21 'Ιουλίου καὶ δὲ τελευταῖον τὸ τέλος Αὐγούστου.

ΧΟΛΛΑΥΟΥΝΤ.— 'Ο φρειδερικὸς Βαλμνίνης ἔδωσε ἔδω ἕνα βραβείον, μισροῦσῶ ἕνα ἐκλεκτὸν ἀσδορημιασῶ καὶ ἔγχε ἐνδομωρῶσιν ὀδομῶσιν ἀπὸ τοὺς κορυφαῖους μουσικοκριτικῶς.

"Ἐπὶστράφει ἀπὸ τὴν Κύπρον ὁ καθηγητὴς τοῦ "Ἐλληνικοῦ 'Ωδείου κ. Γ. Γεωργιάδης, ὁ ὀδοτος ἤγχε ἐκεῖ γιὰ τῆς ἐξετάσεως τὸν μαθητῶν τῶν ἐκεῖ παρρημιασῶν. 'Ο κ. Γεωργιάδης ἐσπερῶσιν ἐκμῆμῶς διὰ τὸ λαμπρὸ ἀποτελέσματον τῆς μουσικοπαιδαγωγικῆς ἐργασίας τῶν διδασκόντων ἐς τὸν ἐν Κύπρον παρρημιασῶ τοῦ "Ἰλλ. 'Ωδείου, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀξιόλογον μουσικὴν πρόδοτον Κυπριακοῦ λαοῦ. Σὲ προσεχῆς φύλλῳ δὲ κ. Γεωργιάδης δὲ γράφῃ γιὰ τὴν μουσικὴν ἐκπονησῶ τῆς Κύπρου.

Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΜΑΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΣΤΙΣ 15 ΙΟΥΛΙΟΥ

Συνθέσεις γιὰ τὸ διαγωνισμὸν μᾶς ἀπέστειλαν μέχρι σήμερον οἱ ἐξῆς: 1) Διάννα 2) Τερψιχορος 3) Α. Θάμυρης 4) C. Carissimi 5) Esperanto 6) 'Αχαΐος 7) Γ. Τραυοῦδης 8) Σαπῶβ Β. 9) Τέρπαντρος Τρῶφωνας 10) Σοζμπερτ 11) 'Αρμονία 12) Λαρκ 13) Φιλόθεος 14) Κύπριος 15) 'Αρίων 16) Ροκάνδω
'Ἡ Πρόθεσις γιὰ τὴν ἀπὸστολὴν συνθέσεων παρατείνεται μέχρι τῆς 15 'Ιουλίου.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ — ΘΕΑΤΡΟ — ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ — Έκδοσις ΜΟΥΣΙΚΗΣ & ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ — ΑΘΗΝΑΙ, ΘΕΙΔΙΟΥ 3

Συντάσσεται από 'Εισρηπή-Διότης Π. ΚΩΤΕΡΙΔΗΣ-Επί της Ώλης Σ. ΠΕΤΡΑΣ

ΕΤΟΣ Α΄

ΑΡΙΘ. 5

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 2500

1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

JOHANN STRAUSS

(25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825—3 ΙΟΥΝΙΟΥ 1899)

Στις 3 Ιουνίου κλείσαν πενήτα χρόνια από την ήμερα του θανάτου του Johann Strauss (γιουού), του μεγάλου Δασκάλου της Βιεννέζικης όπερέτας, του «Βασιλιά του βάλς». Με άληθινή συμμετοχή γιορτάζεται η επέτειος αυτή σ' όλον τον πολιτισμένο κόσμο γιατί ή μουσική του διατηρεί πάντα όλη της τη φροσιά, όλο της τό κέρι και όλη τη γοητεία της. 'Ο πατέρας του κι αυτός Johann Strauss (1804 - 1849) (τό Σεπτέμβριο συμπληρώνει ήκατό χρόνια από τον θάνατό του), ήτανε κι αυτός ξακουσμένος συνθέτης στην έποχή του· ήχε κάμει περιοβείες σ' όλη την Αύστρια και στο έ-ξωτερικό με την όρχήστρα του, όπου τά βάλς του ήχανε πάντα μεγάλη έπιτυχία.

'Από τον πατέρα έκληρονόμησε ό γιουός τό ταλέντο αλλά σ' αυτόν γίνεται πλατύτερο, πλουσιώτερο, ούσιαστικώτερο.

Γενήθηκε στις 25 'Οκτωβρίου του 1825 στη Βιέννη. Σε ήλικία 19 χρονών ίδρύει δική του όρχήστρα, αναλαμβάνει όμως την όρχήστρα του πατέρα του μετά τό θάνατό του. Στά χέρια του ή όρχήστρα αυτή γίνεται μεγαλύτερη και έξελίσσεται· ή τεχνική της γίνεται άκριβότερη, οι χρωματισμοί της πλουσιώτεροι, ή έρμηγεία της έκφραστικώτερη. 'Ο Johann Strauss κατακτά γρήγορα τις καρδιές του κοινού όχι μόνο στη Βιέννη και στις άλλες πόλεις της πατρίδας του, αλλά και σ' όλα τά άλλα μεγάλα κέντρα της Εύρώπης και της 'Αμερικής άκόμη.

Τό Παρίσι, τό Λονδίνο, τό Βερολίνο, ή Πετρούπολις και πολλές άλλες Εύρωπαϊκές πόλεις τον όυποδέχονται μ' ένθουσιασμό και με άνυπομονήσιν τόν περιμένουν να ξανάρθη για ν' άκούσουν τό βιολί του και τις συναρπαστικές έκτελέσεις των Βιεννέζικων βάλς.

Τό 1863 παντρεύτηκε με την τραγουδίστρια Zetti Treffz και παραχωρεί την όρχήστρα του στους δυο νεωτέρους άδελφούς του 'Ιωσήφ και 'Εδουάρδο που ήτανε κι αυτοί δοκιμασμένοι συνθέτες,

'Από τότε άφιερώνεται κυρίως στη σύνθεση, και από τό 1870 άρχίζει να γράφει για τό θέατρο, που τό κατακτά γρήγορα, με τις θαυμάσιες όπερέτες του και γίνεται σ' αυτό τό είδος, άντάξιος άντίπαλος του Offenbach, του Suppé και του Lecocq, άφινόντάς τους σε ώριμένα έργα του πολύ πίσω του. 'Από την πληθώρα των βάλς του τά γνωστότερα και δημοφιλέστερα είναι: «Ό Στρατός γαλλόσιος Δούναβις, Ζωή καλλιτεχνών, 'Ιστορίες από τό δόσος της Βιέννης, τό Βιεννέζικο αίμα, τό Αύτοκρατορικό βάλς, στο Σπίτι μας κ. ά. καθώς και πολλά όυο περιέχονται στις όπερέτες του. Οι όπερέτες του είναι οι έξής:

«Judico» (1871), «τό Καρναβάλι στη Ρώμη 1873», «ή Νυχτερίδα» (1874), «ό Καλιόστρος» (1875), «Μαθουσιάλας» (1877), «Ό Τυφλόμυγας (1878), «τό Μαντήλι της βασίλισσας (1880), «ό Εόθιμος πόλεμος (1881), «Μιά νύχτα στη Βενετία» (1883), «ό Βαρώνος άτόγγιγανος» (1885), «Simplicius 1887», «ό 'Ιππότης paman» (1892), «ή Πριγκήπισσα Νινέττα» (1893), «Jabuka» (1894), «Waldmeister» (1895), και «ή Θεά της γνώσεως» (1897). Μετά τό θάνατό του βρήκαν ένα μαυλάλετο «ή Σταχτοπούτα» και μια σειρά από κομμάτια για όρχήστρα «είλικώνες όνειρους».

'Η μουσική του Johann Strauss είναι κλασική για τό είδος της. Μελωδική φροσιά και θέρη άπό ή μία μεριά, κομψή και πικάντικος ρυθμός από την άλλη καθώς και μια πλαστική ένορχήστρωση, δίνουν στα έργα του μια δό-

JOHANN STRAUSS

τελα χαρακτηριστική και γοητευτική φυσιογνωμία. Τά χαρακτηριστικά αυτά κατορθώνουν και άνυψώνουν τά κυριώτερα βάλς του σε πραγματικά έργα τέχνης, που τό άκουσμά τους χαρίζει μιάν ώραία αισθητική άπόλαυση στον άκροατή. Οι σημαντικώτερες άπ' τις όπερέτες του «τό Μαντήλι της βασίλισσας», «ό Εόθιμος άτόγγιγανος» και πρό πάντων «ή Νυχτερίδα» είναι διεθνώς καθιερωμένα έργα, κλασικά πρότυπα του είδους, που ζούν και θα ζούν για πολλόν καιρό τίκόμα. 'Ο J. Strauss έλθε στη Ζωή του μεγάλες τιμές και γενική άναγνώριση της αξίας του. 'Ο Hansvon Bilow και ό Brahms έθαύμαζαν άνεπιφύλακτα τό έργο του ό Brahms μάλιστα ήχε συνδέθει μαζί του με ήγκάρδια φίλια. Στην 'Ελλάδα έπαύθησκαν ως τώρα με μεγάλη έπιτυχία από την 'Εθν. Αυσ. Σκηνή ή «Νυχτερίδα», «ό «Βαρώνος άτόγγιγανος» και ή «Μιά νύχτα στη Βενετία».

A. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΜΑΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

1η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Ακρόαση με προσοχή όλα τα λαϊκά τραγούδια» οι αξιωματικές μελωδίες τους θα σου αποκαλύψουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα διαφόρων έθνων».

Schumann.

—1η 'Ιουλ. 1802, γεννήθηκε στο Bedford της Άγγλιας ο J. Barnett, συνθέτης μελοδραμάτων, που θεωρείται «ο πατέρας της Άγγλικής Όπερας» («Fair Rosamond» «Patinelli» κ. ά.).

2α ΙΟΥΛΙΟΥ

«Η απλότητα, η αλήθεια και η φυσικότητα, είναι οι τρεις άρχες της ομορφιάς σε κάθε έργο τέχνης».

Gluck

—Στις 2 'Ιουλ. 1714, γεννήθηκε στο Erasbach (Κάτω Βαυαρία) ο Ιππότης Christof Willibald von Gluck, ο μέγας συνθέτης και άνομορφωτής της κλασικής όπερας, πάνω στα δεδομένα του μύθου και του πνεύματος της άρχαίας τραγωδίας («Όρφέας και Εύρυδίκη» «Ιφιγένεια έν Αΰλιδι» κλπ.).

3η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Απλώς τό να μάθεις πώς μπορείς να μαθαίνεις, είναι μία μεγάλη πρόδοος».

Menander

—Στις 3 'Ιουλ. 1874, πέθανε στο Βερολίνο ο Franz Bendel, έξαίρετος πιανίστας, συνθέτης έργων για πιάνο και τραγουδιών μεγάλης έπιτυχίας: («Wiederführt mich Wundersam»)

4η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Αν ο καλλιτέχνης δέν αισθάνεται αυτός ο ίδιος, ότι είναι μέσα στην τέχνη του, πώς είναι δυνατόν να μί κάνει να τό αισθανθώ και γώ» -

Mendelssohn

—Στις 4 'Ιουλ. 1623, πέθανε στο Λονδίνο ο William Byrd, ο πιο σημαντικός συνθέτης έκκλησιαστικής μουσικής της Άγγλιας, ένα έβδος Orlandus Lassus (Έγραψε: Cantiones sacrae 5 τόμουσ).

5η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Τό να σπουδάζουμε τη μουσική —όσο κι άν δέν είναι ή φυσική μας κλίση— πάντα κάτι αγαθό θα προκόψει. Μπορεί να μί γίνουμε λειτουργοί της, αλλά θα γνωρίσουμε και θα εκτιμήσουμε τούς μεγάλους δασκάλους της, κι αυτό είναι μέγα κέρδος».

Goethe

—Στις 5 'Ιουλ. 1775, γεν. στο Norwich ο Willi. n Grotzch, τό «παιδί θαύμα» από τό πιο σπάνια φαινόμενα του έβδους. Δυσόμηση χρονών έπαιξε Όργανο» στά 14 σύνθεσε τό πρώτο του Όρατόριο (Καθηγητής της μουσικής στην Όξφόρδη).

6η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Η τέχνη γενικά είναι τό μαγικό εκείνο μέσο, που με τη βοήθεια του τό άνθρωπινο πνεύμα αποκαλύπτει στις ανθρώπινες αισθήσεις τό μέγα μυστήριο της «Όμορφιάς».

Ritter

—Στις 6 'Ιουλ. 1799, γεν. στο Bruges ο Jean Ancot, βιολιστής, μαθητής του Kreutzer, συνθέτης έργων για βιολί και πιάνο.

7η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Πρίν κανεις μπορείς να δημιουργήεις κάτι μεγάλο, πρέπει πρώτα να γνωρίσει τό μέσο, ταός «τρόπους», που θα τόν φέρουν ότ τουτό τό επίπεδο».

Goethe

—Στις 7 'Ιουλ. 1760, γεν. στο Kalischt της Βοημίας ο Gustav Mahler, συνθέτης, και ο μεγαλύτερος διευθυντής όρχήστρας της εποχής του. Στά 1907 διήρθε την όρχήστρα της «Μετροπόλιταν όπερας», και στά 1909 τη φιλαρμονική της Ν. Υόρκης, όπου πληρώθηκε με τό μεγαλύτερο μισθό που πήρε ποτέ μάετρος (30 χιλιάδες Δολάρια τό χρόνο).

8η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Έσείς οι πραγματευτάδες της τέχνης, δέν νιώθετε τη γη ν' ανοίγει κάτω άπ' τό πόδια σας, σάν αναθυμώσε τό λόγια που πρόφερε ο Μπετόβεν πάνω στο νεκρικό του κρεβάτι: «Πιστεύω πώς δέν είμαι όκόμα παρά στην άρχη»;

Schumann

—Στις 8 'Ιουλ. 1791, τό πανεπιστήμιο της Όξφόρδης άπένευε τόν τίτλο του διδάκτορος της μουσικής στον Χάουδν.

—Στις 8 'Ιουλ. 1810, γεν. στο Zwickau της Σαξωνίας, ο μεγάλος συνθέτης της ρομαντικής μουσικής, Robert Schumann, ο άστραπόβολος φαντασιαστής, ο οιστηρλάτης τό πένθος και του λυρικό αίσθηματος.

—Στις 8 'Ιουλ. 1894, πέθανε στο Romanevo ο Ρώσος συνθέτης Kasherpon, Vladimir, Nikitich. Έγραψε τις όπερες («Taras Bulba», «Maria Tudora», «Riez» κ.ά.).

9η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Τό πνεύμα που δέν είναι προικισμένο με τη δύναμη της φαντασίας, μπορεί να προκόψει σ' άλλες σπουδές, δχι όμως στη μουσική, όπου θα παραμείνει πάντα άπραγο και στομωμένο».

Merz

—Στις 9 'Ιουλ. 1879, γεν. στη Bologna ο Ottavio Respighi, συνθέτης, δτης όρχήστ. πιανίστας έκπρόσωπος της ίμπερσοιστικής μουσικής στην Ίταλία. Η μουσική του γλώσσα έπηρεάστηκε έκτός από τόν Ντεμπισσύ, από τόν Ρίμση Κροσσάφω (όπηρεε δασκάλοσ του στην Πετρούπολι), Λιτ και Ριχ. Στράους. Τούτης την έπίδραση, μαζί με τό μεγάλο ταλέντο του Ρεσπίγκ, μαρτυρούν οι όπέροχες και έπιβλητικές εκείνες ρωμαικές εικόνες στό όρχηστρικά του έργα: «Πηγές της Ρώμης», «Πεύκα της Ρώμης», «Γιορτή στη Ρώμη». Έγραψε πολλά μελοδράματα, («La Piamma» - Cambana Sonera - Lucrezia κ. ά.) συμφωνικά ποιήματα, μία σουίτα πάνω στις «Όρνιθες» του Άριστοφάνους και πολλά άλλα έργα για βιολί, πιάνο, όργανα και καλύτερης μεταγραφές πολλών δασκάλων της Μουσικής.

10η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Μοιάζω πάρα πολύ με τό σχολαστικό εκείνο, που βλέποντας ένα βιρτουόζο να έξακολουθεί άτάραχος να παίζει τό κομμάτι του, κι όταν αυτό τοΰπσεσ από τό άναλόγιο, αναφωνεί με θερμή έξαψη: «Κόττα, κόττα, αυτή είναι άληθινή τέχνη! Τό έξέρι άπ' έξω!»

Schumann

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

—Στις 10 'Ιουλ. 1835, γεν. στο Lublin της Πολωνίας ο Η. Wieniawski, βιολίστες βιρτουόζος βιολιστής, και συνθέτης έργων για βιολί (Legende op. 17 κ. ά.).
11η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Η δημιουργική επιπεδειότητα είναι φαινόμενο θεϊκό, αλλά με τη συνεργασία των ανθρώπινων χεριών. Ο Θεός δέ θα μπορούσε να τεχνουργήσει τα βιολιά του 'Αντώνιο Στραντινβέρους, χωρίς τον 'Αντώνιο».

George Eliot

12η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Ο πιο μεγάλος συνθέτης είναι εκείνος που καθαρότερα διακρίνει τα «τέλη» και τις δυνατότητες της τέχνης του και που πάντα αποβλέπει να δώσει την πιο άδεια έκφραση, στην πιο εγγενικά πείρα του συναισθημάτων».

Filmore

—Στις 12 'Ιουλ. 1875, Ιταλικός μελοδραματικός θίασος ανέβασε στάς 'Αθήνας, στο θέατρο «Απόλλων» το μελόδραμα του Παύλου Κάρρέρ: «Κυρά Φρούνη». Ο Κριτικόγράφος της εποχής, («Στάς» 14 'Ιουλ. 1875) Έγραφε τα λέξει: «Έν γένει η «Κυρά Φρούνη» είναι φυσικόν τι κατασκευάσμα με μουσικήν καλυτέραν του «Μάρκου Μπόσση» (του ίδιου συνθέτη) ει και άχρωμάτιστον εις ταύτην. Η τετάρτη πράξις ήρθε πολύ εις τό άπειρον πλήθος το συνυλθόν εις τό θέατρον».

—Στις 12 'Ιουλ. 1937, πέθανε στο Χόλλυγουντ, ο πιο ταλαντοχός καινοτόμος συνθέτης της 'Αμερικής, Georges Gershwin. Σύνθεσε συμφωνικά Έργα για όρχηστρα κατά τό ίδιομα της ράξ, Το Έργο που τότε άναμο αγάχμοια γνωστό είναι ή Rhapsody in blue, για πιάνο και όρχήστρα με χρησιμοποίηση ράξ. Έγραψε ακόμα όπερέττες κι επιθεωρήσεις, τό δέ Κοנטσέρτο του in fa θεωρείται τό σπουδαιότερο Έργο για πιάνο, άπ' όσα γράφθηκαν μέχρι τώρα από 'Αμερικανό συνθέτη.
13η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Αν με την τέχνη σου δέν κατορθώνεις να Ικανοποιείς όλους, τότε πάσχει να Ικανοποιείς τούς λίγους. Τό δέ θέλεις να Ικανοποιείς τό πλήθος είναι κακό».

Schiller

14η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Ο καλύτερος όρισμός της άληθινής μελωδίας-στην όψηλήτερη έννοια της είναι: «δ, τι μπορεί να τραγουηθεί».

Ernst Hottmann

—Στις 14 'Ιουλίου 1908, πέθανε στη Νέα 'Υόρκη ο William Mason, πιανίστας, μουσικολόγος και κριτικός,
15η ΙΟΥΛΙΟΥ

«Ο όρμος προς την τελειότητα, προς τό άριστόύργημα, βρίσκειται στην κατέυθυνση της ολοκληρωτικής άφοσίωσης και έπιμέλειας».

Werrz

—Στις 15 'Ιουλ, 1871, ύπογράφηκε ό όργανισμός της 'Ϊδρυσης της 'Αθήνα «Συλλόγου μουσικού και δραματικού, τό όποιο σκοπός είναι ή καλλιέργεια της μουσικής και ή ύσσταση και ή πρόδοος 'Εθνικού θεάτρον». Μιά από τις πρώτες πράξεις του Συλλόγου για την επίτευξη του σκοπού του, ήταν ή 'Ϊδρυση του 'Ωδείου 'Αθηνών.

—Στις 15 'Ιουλ. 1782, πέθανε στη Βοιόγνα ο περίφημος τραγουδιστής Carlo Farinelli (Broschi).

—Στις 15 'Ιουλ. 1857, πέθανε στη Βιέννη ο Karl Czerny (Τσέρνυ) διάσημος παιδαγωγός του πιάνου (μαθητής του Μπετόβεν κι όστερότερα καθηγητής του άνεψιού του Κάρλ). Έγραψε και πολλά Έργα.

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

Δεκαπέντε τυφλοί καλλιτέχνες, με διευθυντή τόν κ. Θεμ. Μόρον (πού διδάσκει από τό 1932 βιολί στόν ΟΙΚΟ Τυφλών Καλλιθέας) συγκρότησε τό 1935 μιά μικρή όρχήστρα. Η πρώτη δυσκολία πού άναφανήκε ήταν ή συνένωση μεταξύ διευθυντού και όρχήστρας. Στην αρχή, ό μάεστρος μετρούσε μεγαλόφωνα και έδινε και τά παραγγέλματα (σιγά, δυνατά, πιανίσσμο κλπ.) πάλι φωνάζοντας. Κατάφερε έτσι Ικανοποιητικά άποτελέσματα όσον άφορρά την άπόδοση των μουσικών, αλλά τό άκουσμα τών φωνητών παραγγελμάτων ήταν άναίσθητικό. Σκεφθήκανε «ά μεταχειρισθόν μικρόφωνα». 'Αλλά και αυτό είχε και τό μειονεκτημά του: πρώτον άκούγεται πάλι ή φωνή του μάεστρος και δεύτερο διοχέτευε στούς μουσικούς και άλλους τυχαίους και ένοχλητικούς ήχους της αίθουσας, όπως π. χ. φίθοροι, βήχας κλπ. Τότε, τό 1942, έπινοήσαν να μεταχειρισθόν τό λαρυγγόφωνο. Για όσους τυχόν δέν τό έξερουν, είναι μιά συσκευή πού φοριέται σάν κόλλάρο και πού τό μικρόφωνό της έφάπτεται στόν λάρυγγα. 'Ετσι άντί να παίρνει τή φωνή από τό στόμα, την παίρνει άπ' τούς παλμούς και κραδασμούς πού κάνει ό λάρυγγας όταν μιλάμε και λόγω της άπόλυτης έπαφής του δέν παίρνει κανένα ξένο ήχο. 'Επί πλέον ό μάεστρος πού τό φορεί δέν έχει ανάγκη να φωνάζει, παρά απλάς να τό λει ύπόψωφα. Τό λαρυγγόφωνο τό μεταχειρίζονται και στά όπεροπλάνα για να συνεννοούνται με τό όπεροδρόμιο (γιατί ό θόρυβος του μοτέρ θά έμπόδιζε τούς βέκτες να ξεχωρίζουν τή φωνή του όπεροπρόου). Τά μέλη της όρχήστρας φορούν από ένα μόνό άκούστικό στό ένα αυτί, για να άκούν με τό άλλο τό όργανό τους. 'Επί πλέον για να δοθεί ή έντύπωση κανονικής όρχήστρας ό μάεστρος κάνει και τις γνωστές κινήσεις των χεριών. 'Ετσι με τή θέληση, τή δουλειά, τό λαρυγγόφωνο (δοσικά τ. κ. Λυκούρη) και τό απαρτίμυλο αΐτι και μουσικό ένστικτο τών έξαιρετικών αυτών ανθρώπων κάτω από τή στοργική καθοδήγηση του κ. Μόρου, δημιουργήσαν ένα συγκρότημα πρώτης τάξεως πού έξετέλεσε περίφημα με ζήη και άκρίβεια διάφορα Έργα κλασσικής και ρωμαντικής μουσικής. Τό κοινό πού είχε άσφουκτικά γεμίσει την άραιά αίθουσα του Συλλόγου Κονσταντινιανοπλιτών Καλλιθέας, άπέθεσε τούς συμπαιθανότους καλλιτέχνες, πού ή χαρά είχε ζωγραφιστεί στά πρόσωπά τους.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΑ

Προκειμένου ν' άρχίσουμε από προσεχές φύλλο μας τή δημοσίευση ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟΥ ζητούμε από τούς αναγνώστες μας να μάς στείλουν σταυρόλεξα πού να περιέχουν λέξεις Μουσικές, μουσικά πρόσωπα και γενικά τίς άφορρά τή μουσική ώς έπίσης θέατρο, τόν κινηματογράφο, τό χορό, τή ζωγραφική, τή γλυπτική, τήν ποίηση κ.τ.λ.

Κυρίως μάς ενδιαφέρουν τά σταυρόλεξα με περισσότερες μουσικές λέξεις. Τά άποστολλόμενα πρέπει να έχουν μαζί και τή λύση τους.

Τά σταυρόλεξα θά τά δημοσιεύουμε με τή σειρά έγκρίσεως και με τό δυναμικό άποστολέως θά βραβεύουμε δέ τά καλλίτερα με ανάλογο βραβεία,

ΤΟΥ GIUSEPPE VERDI

‘Εδώ! νά τό λιμπρέτο τοῦ Solera! Ἄκουε νά μή θέλῃ αὐτό τό θαυμάσιο κείμενο! Πάρ’ τοῦ Διάβασέ το! «Τί νά τό κάνω; Ὅχι, ὄχι, ὄχι! Δέν ἔχω κέφι νά διαβάξω λιμπρέττα».

«Ἐί δέ θά σέ βλάψῃ πιά αὐτό τό κείμενο! Διάβασέ το. Ὅταν μπορέσῃ μοῦ τό φέρνεις πίσω». Καί μοῦ δώσε μέ τή βία τό χειρόγραφο. Ἦταν ἓνα χοντρό τετράδιο γραμμένο μέ μεγάλα γράμματα ὅπως ἦταν τότε τῆς μόδας. Τό ἔκαμα ρολό, ἔβωσα τό χέρι στό Merelli καί ζένησα γιά τό σπίτι.

Στό δρόμο μ’ ἔπιασε μιά ἀνεξήγητη ἀδιαθεσία, μιά ἀμέτρητη θλίψη, μιά ἀγώνια θανάτου πού μοῦ ἐπιγιε τήν καρδιά!... Μόλις ἔφτασα στό σπίτι μου πέταξα τό τετράδιο μέ τόσο ἀπότομη ὀρμή πάνω στό τραπέζι πού κίλισε κάτω καί στάθηκε μπρός στό πόδια μου. Καθώς ἔπεφε ὀμως ἀνοιξε αἱ χorioς νά ἔβρω πῶς, τά μάτια μου κορφώθηκαν στήν ἀνοιχτή σελίδα καί κεινός ὁ στίχος μέ κότταξε κατάντα:

«Va, pensiero, sull' ali dorate»
 ἔλετα, ἀκίφη, ἐπέου ἐ χρυσοῦ σπέρου

Σ η μ. (Ἔβην τό λόγια τῆς μελωδίας τῆς χορωδίας τῶν Ἐσραίων ἀπό τό «Nabucco» πού ἔδρασαν τή σῆμα τῶν Βέρντι. Παλλά χρόνια ἀργότερα, τήν ὄρα τῆς κηδείας τοῦ ὁ κόσμος πού τήν παρακολουθοῦσε οὐδάρητα ἔχισε νά τραγουδᾷ αὐτή τήν ὄραση σελίδα μέ θαδεῖα συγκίνηση).

Βιαστικά ἐδιάβασα τούς στίχους πού ἀκολουθοῦσαν καί ἐνοιώσα μιά δυνατή συγκίνηση πού τήν ἔκανε μεγαλύτερη τό γεγονός πῶς οἱ στίχοι αὐτοί ἦταν μιά παράφραση τῆς Βίβλου πού τήν ἀγαποῦσα πάντα πάνω ἀπ’ ὅλα.

Διαβάζω ἓνα μέρος, ἔπειτα διαβάζω ἓνα ἄλλο· ἔπειτα, θυμοῦμένος τήν ὀριστική μου ἀπόφαση, νά μὴν ξαναγράψω, κλείνω τό τετράδιο καί πέφτω στό κρεβάτι... Ὅμως, ὄχι... ὁ «Nabucco» γύριζε στό κεφάλι μου καί ὁ ὕπνος δέν ἐρχόταν! Λοιπὸν σηκώνομαι καί διαβάζω τό ποίημα ὄχι μόνο μιά φορά, οὔτε δύο, οὔτε τρεῖς ἀλλά πολλές φορές, τόσο πού ἤξερα τό πρωτό τό λιμπρέτο τοῦ Solera ἀπ’ ἔξω.

Παρ’ δὲ αὐτά ὀμως μὴ θέλοντας νά ξεφύγω ἀπὸ τὴν ἀπόφασή μου, πηγαῖνω στό θέατρο καί δίνω τό χειρόγραφο πίσω στό Merelli.

— Ὅρατο, ἔ;

— Πολύ ὄρατο!

— Βλέπετε! Τόνισέ το λοιπόν!

— Ὅτε σ’ ἔνευρό μου δέ θέλω ν’ ἀνακατευθῶ μ’ αὐτή τὴ δουλειά!

— Γράψε τὴ μουσική, σοῦ λέω, γράψε τὴ μουσική!

Ἐπει’ ἀπ’ αὐτά τά λόγια μού στριμώχνει τό τετράδιο στήν τοίχη τοῦ πανωφοριοῦ μου, μέ ἀδράχνει ἀπὸ τὸν ὄμο καί δέ φτάνει πού μέ βγάζει μέ μιά σπρωξιά ἀπὸ τό δωμάτιο, ἀλλά καί μοῦ κλείνει τὴν πόρτα καταμύστρα γυρίζοντας ἀπὸ μέσα τό κλειδί.

Τί νά κάμω; Ἐχοντας τό «Nabucco» στήν τοίχη μου γυρίζω στό σπίτι. Σήμερα αὐτός ὁ στίχος, αὐρὸ ἔκνεῖνος, ἔβω μιά νότα, ἐκεῖ μιά δόκλιχη φράση, ἔτσι σιγά σιγά γίνηκε δόκλιχη ἡ σπερα.

Ἦτανε φθινόπωρο τοῦ 1841. Ἐθωμήθηκα τὴν ὑπόσχεση τοῦ Merelli, πῆγα καί τὸν βρήκα καί τὸν ἔκαμα

τὴν ἀναγγεῖλια πῶς ὁ «Nabucco» ἦταν ἔτοιμος καί πῶς μποροῦσε νά παιχθῇ τό ἐρχόμενο καρναβάλι.

Ὁ Merelli ἦταν πρόθυμος νά κρατήσῃ τό λόγο του, μού εἶπε ὀμως πῶς ἔπερε νά ἔχω ὄπ’ ὄψη μου ὅτι τό ἔργο μου ἦταν ἀδύνατο νά βοηθῇ στήν ἐρχομένη σαζόν γιὰτι εἶχε κί ὀλας ἀνάλαβη τρεῖς σπερες διασῆμων συνθετῶν. Νά ἀνεβάσῃ μιά τετάρτη, καί μάλιστα μιά σπερα πού εἶχε γράψει ἓνας σχεδὸν ἀγνωστος, ἦταν ἐπικίνδυνο γιά ὄλους καί πιά πολύ γιά μέ. Γι’ αὐτό ἐνόμιζε πῶς τό καλύτερο ἦταν νά περιμένουμε ὡς τὴν ἀνοιχτή γιά τὴν πρεμιέρα, πού δέν εἶχε πιά ὀποχρεώσεις καί θά μπορούσε νά μοῦ διαθέσῃ καλοῦς τραγουδιστῆς. Ἐγὼ ὀμως ἀρνῆθηκα: ἡ τὸ καρναβάλι ἡ καλοῦσὸς! Καί εἶχα ἓνα σοβαρό λόγο νά ἐπιμένω γιὰτι πού καί πότε θά ξαναβρίσκα δυὸ τόσο σημαντικοῦς ἔρμηνευτῆς σάν τὴν Streponi καί τὸν Ronconi, πού κί οἱ δύο τους ἦσαν ἀγκαλιεμένοι γιά τό καρναβάλι καί βάσιζα σ’ αὐτούς τῆς μεγαλύτερες ἐλπίδες μου.

Ὁ Merelli, πού ἤθελε ὄσο τοῦ ἦταν δυνατόν νά μ’ εὐχαριστήσῃ, βρισκότανε σάν λιμπρεσσάριος σέ δύσκολη θέση. Ν’ ἀνεβάσῃ τέσσερες σπερες σὲ μιά σαζόν ἦταν πού ἐπικίνδυνο! Κι’ ἐγὼ βέβαια εἶχα τούς σοβαροῦς καλλιτεχνικοῦς μου λόγους νά τοῦ ἀντιπείνω.

Μέ πολλά νὰ καί ὄχι, μέ συζητήσεις, μέ μισές καί δόκλιχες ὑποσχέσεις ἔπερασε ὁ καιρὸς καί βγήκε τό cartellone, ἡ ἀναγγεῖλια τοῦ ρεπερτορίου, καί ὁ «Nabucco» δέν ἦταν στό πρόγραμμα.

Ἦμουνα νέος: τό αἷμα μου ἔβραζε. Ἐγάρωσα ἓνα γράμμα στό Merelli, πού ἔσπρω νά ξεοστῆσῃ ὀμως ὁ θυμός. Ἄλλά δέν τό εἶχα καλά καλὰ στείλει — πρέπυ πει νά τό ὀμολογήσω — πού τό μετάνιωσα. Φοβόμουν νά πῶς τά εἶχα κάνει θάλασσα.

Ὁ Merelli, πού ἔστειλε καί μέ φῶναζε, μ’ ἔβαλε μπροστά: «Μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο γράφουμε σ’ ἓνα φίλο: Ἐπειδὴ ὀμως ἔχεις δικηρα, θά παίξουμε αὐτό τό «Nabucco». Ἐνα πράγμα πρέπει ὀμως νά χωνέψῃς. Οἱ τρεῖς νέες σπερες μού κοστίζουν πάρα πολλά. Γι’ αὐτό δέν μπορῶ νά κάμω γιά τό «Nabucco» οὔτε σκηναὶ οὔτε κοστοῦμια καινούρια. Θά κυττάξουμε πῶς θά τὰ ἐξοικονομοῦσμε μέ ὄτι βροῦμε στήν ἀποθήκη καί στό βεσιτάριο».

Μέ ὄλα ἦμου ἱκανοποιημένος φτάνει νά παιζόταν ἡ σπερα μου. Κι ἔτσι βγήκε ἓνα νέο cartellone πού ἐπὶ τέλους εἶβα ν’ ἀναγάρῃ: «NABUCCO!»

Στὴ σκέψη μου ἔρχεται μιά κωμική σκηναὶ πού διαδραματίστηκε λίγο πρὶν ἀνάμεσα στό Solera καί σέ μέ. Εἶχε γράψει γιά τὴν τρίτη πράξη ἓνα μῆκος ἐρωτικό ντουέτο μεταξὺ τῆς Φερένα καί τοῦ Ἰσραὶλ. Αὐτό δέν μού ἀρεσε καθόλου, πῶτα, γιὰτι ἐπάγωνε ὀλη τὴ ζωτανὴ δράση κί ἔπειτα γιὰτι ἀφαίρεισε πολύ ἀπὸ τό βιβλικὸ μεγαλεῖο πού εἶναι ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ δράματος. Ἐνα πρῶτο μού ἦταν ὁ Solera στό σπίτι μου, τοῦ εἶπα τούς ἐνδοιασμούς μου. Δέν τοὺς παραδέχτηκε, ὄχι γιὰτι ἔπιστευε πῶς δέν ἦταν ὀσωτοί, ἀλλά γιὰτι τίποτα στὸν κόσμο δέν μποροῦσε νά τὸν κινήσῃ νά κἀμῃ δυὸ φορές τὴν ἴδια δουλειά. Ἐξαντλήσαμε συζητῶντας τό ὄπρ καί τὰ κατὰ. Ἦμου ἀνένδοτος κί ἐκίνους τὸ

Ιδιο. Τέλος με ρώτησε τί θά ήθελα να είχα στη θέση αυτού του ντουέτου κι εγώ τού άναφερα την προφητεία του Ζαχαρία. Δέν βρήκε άσχημη την ίδια και, άφοψ έξεφούρησε μερικά «έναν και «άλλά», μολ ύποσέθηκε να σκεφθή καλά καλή τή σκηνή κι έπειτα να γράφη. Δέν ήταν αυτό που ήθελα γιατί τόν ένώνωρικα καλά και ήξερα πώς θά περνούσαν οι μέρες, ή μιά πίσω άπ' τήν άλλην κι ό καλός μου «Solera δέ θ' άποφάσιζε να γράφη ούτε ένα στίχο. 'Ηκλειδισα λοιπόν την πόρτα, έχωσα τó κλειδί στην τσέπη μου και μισοαστεία μισοσοβαρά τού έπια: «Έτσι. Τώρα δέν βγαίνεις από αυτό τó δωμάτιο προτού νά φτάσής σέ στίχους τήν «προφητεία» νά! πάρε τή Βίβλο! Σου δίνω τó δικαίωμα να ληστέψης τά ώραιότερα λόγια της!»

Στην άρχή τó άστείο μου δέν έπρεπε καθόλου στό Solera πού είχε ένα εζόθμο χαρακτήρα. Μιά άπειλητική λάμψη φάνηκε στό μάτια του και πέρασα μέ δυασέρεστη στιγμή γιατί ό ποιητής, πού ήταν ένας σωστός γίγας, θά τάρβαζε πολύ εύκολα πέρα μέ τόν παληομουσικό τόν πεισματάρη. Σαφικά όμως έκάθισε ήσυχα ήσυχά στό τραπέζι και μέσα σ' ένα τέταρτο τής ώρας είχε γράψει τήν προφητεία.

'Επιτέλους κατά τó τέλος του Φεβρουαρίου του 1842 άρχισαν οι δοκιμές και στις 9 Μαρτίου, δώδεκα μέρες μονάχα μετά τήν πρώτη δοκιμή στό άσέμπολο, έγινε ή πρεμιέρα. Τά κύρια μέρη τραγουδοΰσαν: ή Streponi, ή Billinzaghi καθώς και οι Rousconi, Miraglia και Derivis

Μ' αυτή τήν όπερα στην πραγματικότητα άρχίζει ή καλλιτεχνική μου σταδιοδρομία. 'Όσο κι άν ήμου άποκρημαζένος ν' άγωνισθώ για να ύπερникω πολλές έχθρικές έπεμβάσεις και άντιεξόττητες, είναι βέβαιο πώς ό «Nabucco» είχε γεννηθή κάτω από ένα εύτυχιμένο άστρο, γιατί κάθε τί πού θά μπορούσε να τού κήμη καλά, έγύριζε σέ καλό. Φθάνει ν' άναλοισθή κανείς: Γράφω ένα θυμωμένο. ύβριστικό γράμμα στό Merelli: 'Επειτ' άπ' αυτό έπρεπε να περιμένη κανείς πώς ό Ιμπρεσσάριοθ θά έστειλε στό διάβολο τó νέο μουσικό. Συμβαίνει όμως τó αντίθετο. Τα όπως όπως φρεσκοαριμένα και μπαλωμένα κοστούμια λάμπουν.

Τά πανάρχια σκηνικά χρωματισμένα ένα από τó ζωγράφο Perroni κάνουν τó πιό άπρσοδόκητο έφεψ. 'Αμείως άμέσως πρώτο σκηνικό, ό ναός, κάνει τόσο μεγαλειώδη έντύπωση, πού τó κοινόν χειροκροτεί επί δέκα λεπτά τής ώρας.

Στη γενική δοκιμή κανείς δέν ήξερε άκόμη πού και πότε θά έβγαινε στη σκηνή ή μπάντα. 'Ο μάεστρος τής Tutac ήταν σέ μεγάλη άμχανία. Τού έσημείωσα χωρίς πολλά και λίγα ένα μέτρο τής μουσικής. Και στην πρεμιέρα μπάινει ή μπάντα έπάνω στό crescendo μέ τóση άκρίβεια πού δλόκληρο τó θέατρο τήν ύποδέχτηκε μέ ένθουσιασμό...

Και όμως δέν έπρεπε να έχουμε πάντοτε πίστη στά ενοούκιά όστρα γιατί ή πείρα άργότερα πάντα μέ δίβαζε τί δικηο πού έχει ή παροιμία: «Fidarsi é bene ma non fidarsi é meglio». Νά έχεις έμπιστοσύνη είναι καλό, δέν μέν έχεις όμως καθόλου είναι καλύτερο.

Giuseppe Verdi. Τέλος

Μετάφραση Ε. Δ. Α.

* Ένα πρωί στάθηκε κάτω από τó παράθυρο τού Ροσοίνι ένας λατερνατζής, κι άρχισε να παίζει μέ τή ρομβία του τó ντουέτο νέουρού και βαρύνουτου από τήν πρώτη πράξη τού «Κούρα της Σεβίλλης». Γύριζε όμως τόσο άργά και τεμπέλικα τή μανιβέλα τής ρομβίας, όστε τó τόσο μπριόζικο αυτό κομμάτι έβγαλε φρικτά παραμορφωμένο μέσα από τó σαρωλιασμένο κασσόνι τού κακοτρόχαλου όργάνου του. 'Ο Ροσοίνι μόλις είχε σηκωθεί από τó κρεβάτι του, μαχιμουρλής και κακόκεφος. 'Ακούοντας λοιπόν τó βάρβαρο αυτό κακομεταχείρισμα τού πιό άγαπημένου του έργου, έγινε έξω φρενών. Μιά και δυο λοιπόν, κατεβαίνει τή σκάλα όπως ήταν μέ τή ρόμπα και τις παντοϋφλες του, βγαίνει έξω στό δρόμο, κι άρπάζοντας άπότομα τή μανιβέλα τής λατέρνας από τά χέρια τού άποσβωλωμένου όργανοπαίκτη, τή γύρισε πού γρήγορα, όστε ν' άκούεται τó κομμάτι στό κανονικό του άλλέγκρο. 'Αφού τέλειωσε γυρίζει και λέει στό λατερνατζή:

—Έμαθες τώρα, μαρ έγιάδερ, πώς πρέπει να γυρίζεις τή μανιβέλα;

—Γιάδερ είσαι και φαίνεσαι, τού άποκρίθηκε ό λατερνατζής. Ποιός είσαι έσύ, μαρ, πούρθεσ άκάλεστος να μέ δασκαλέςεις;

—Είμαι ό Ροσοίνι...

Κόκκαλο ό λατερνατζής. Γύρισε, μ' ένα σωρό ρεβέρντες, χίλια συμπάθεια από τó συνθέτη, τόν εύχαρίστησε για τó μάθημα πού τού δωσε στό γόριμα τής μανιβέλας, κι έφυγε.

Τήν άλλη μέρα, να σου κι άκούει πάλι, πρωι-πρωί, ό Ροσοίνι τή ρομβία, να παίζει τó ίδιο κομμάτι, σωστά όμως τούττ ή φορά. Θέλοντας λοιπόν ό καλόκαρδος συνθέτης τού «Κούρα» να ίκανοποιήσει μ'έναν καλό λόγο τó φιλότιμο λατερνατζή—πού κατάλαβε ότι ήρθε έπί-τηδες για να τού δείξει πώς συμμορφώθηκε μέ τήν όποδειχί του—βγήκε στό παράθυρο για να τόν καλημερίσει. Μά πριν προφτάσει ν' άνοιξει τó στόμα του, έμεινε άναυδος μπροστά στό θέμα πού άντίκρουσε:

Πάνω τού λατέρνα, φιγουράρει καρφωμένο μία τεράστια έπιγραφη μέ χτυπητά κόκκινα γράμματα: «Πασκουάλινο Μαρβαλιόζο, ό μεγαλύτερος λατερνατζής τού 'Ιταλικού βασιλείου. Μαθητής τού μάεστρο Ροσοίνι!»

Ο ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ

* 'Ο Φρειδερίκος ό Μεγάλος τής Πρωσίας είναι γνωστό ότι ήταν έροιστέχνης μουσικός, συνθέτης και φλαουτίστας. Δάσκαλο του στό φλάουτο είχε τόν περίφημο φλαουτίστα στην έποχή του Κόβαντς. Μιά μέρα λοιπόν ένας ροδότης τού Κόβαντς έπαιξε φλάουτο μπροστά στό μονάρη. Μόλις έτελειωσε, ό Φρειδερίκος, άφω τόν συγχάρηκε γυρίζει σέ δάσκαλό του και τού λέει: «Νομίζω Κόβαντς, πός μ' έχεις παραμελήσει» ό νεορός παίζει καλύτερά μου. 'Ο Κόβαντς, χωρίς να χόσει τή ψυχραιμία του, άπάντησε: «Εάν τó μολητή είχα τó δικαίωμα να χρησιμοποιήσω δραστηριότητα μέσα δισκαλοκής—«έλληλοθ»,—«εάν τού πιό μετοχέριζανται μενικό δάσκαλοι. Και λέγοντας αυτό έκανε μία χαρακτηριστική κίνηση τού χεριού πού έδειχνε καθαρά τó τί έννοουσε. —«Κρίμα, Κόβαντς, έκλεισε τó διάλογο γελώντας ό σοσιατής, «αυτοχόθς πρέ-ναι να έξακολουθήσουμε τήν παλιό μας μέθοδο!»

ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ
(1864 - 1923)

Τοῦ κ. ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ

Ὁ Νίκος Κόκκινος, ὁ ἀδύποπτος ἀντίπαλος τοῦ ἀμανέ καὶ ὁ ἀναμφισβήτητος, πρῶτος νικητὴς του.

Κανένα ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸν στὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση. Ἀντιθέτως μάλιστα, πολὺ κοινὸς τύπος. Μάλλον κοντὸς, θρηνεῖνος, μῖατα χροῖα ἐκφραση γιὰτὶ ποὺ δὲν κωτοῦσαν συγκεκριμένα, βραχνὴ ὄμιλα καὶ φωνὴ, βραδύλογωσος λιγάκι, βᾶδισμα μάλλον ὀστατο, ντύσιμο πάντοτε πολὺ συνηθισμένο, ἔδινε τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς τσιπότη, ἐνὸς μάλιστα ἐλαοκραματιστῆ ἢ ὄδραυλικοῦ. Ὁ κοινός, λοιπόν, αὐτὸς τύπος, ὄχι μόνον ἐμμοσῶρ-ἀνῆσος, ἀλλὰ κατέκτησε κυριολεκτικῶς τὴν Ἀθήνα, τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅλες τὶς ἑλληνικὰς παροικίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ τὴν μουσικὴ του καὶ τὰ τραγούδια του. Ὁ πρῶτος συνθέτης ποὺ ἔγινε πράγματι λαοφιλες.

Ποῦ δὴμος ἔγινε συνθέτης;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτῆ, ἀν ζοῦσε, δὲν θά ἤξερε οὔτε ὁ ἴδιος νὰ ἀπαντήσῃ.

Ἄγοράκι μικρὸ ἀκόμη βαβαλλοῦσε ἐνταῦς μπαούλο τοῦ σπιτιοῦ του, ἔπαρνε δύο ἔδλα καὶ χτυποῦντας τὴν μῖα πλευρὰ τοῦ μπαούλου ρυθμικά, τραγουδοῦσε ἐπὶ ὄρεσι. Τί; Κανεῖς δὲν ἤξερε!

Στὸ σχολεῖο δὲν ἤθελε νὰ πάῃ. Τέχνη καμιά ἢ ἐπάγγελμα δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ. Τί θὰ γινόταν αὐτὸς ὁ νέος; Ὡς τόσο, εἶχε κάτι ποὺ ἀγαποῦσε πολὺ θερμὰ. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Μουσικὴ τῆς Φρουρᾶς, μῖα μπάντα ἀπὸ 25 - 30 ὄργανα, ἔπαίξε κάθε μεσημέρι κάτω ἀπὸ τὴν δεξιὰ πλευρὰ τῶν Παλατιῶν Ἀνακτόρων. Τακτικῶτατος ἀκροατῆς, καὶ μάλιστα ἀπὸ πολὺ κοντά, ἦταν ὁ Κόκκινος, αὐτὸ ἐπὶ χρόνια.

Μετὰ, γράφτηκε στὸ Ὡδεῖον Ἀθηνῶν νὰ μάθῃ βιολί. Ὑστερα, θέλησε νὰ μάθῃ τρομπέτα. Γεγονὸς εἶναι, ὅτι δὲν ἔμαθε μὲ τὰ ὀσάτα του, οὔτε τὸ ἕνα ὄργανο, οὔτε τὸ ἄλλο. Ἐμαθε ὄργανο μόνος του κιθάρα, τὸ ἀγαπημένο του αὐτὸ ὄργανο. Ὅσο γιὰ τὴν τρομπέτα, τὴν ἐχρησιμοποιοῦσε ὅταν ἔγινε μῖα Φιλαρμονικὴ ποὺ συνᾶθε τὸν Βασιλεὺς Γεώργιο τὸν Α'. κατὰ τὰ ταξείδια ποὺ ἔκαμε μὲ τὴν «Ἀμφιρίτην». Στὴ μπάντα αὐτῆ, εἶχε κατορθώσει νὰ προσληφθῆ, παίζοντας τρομπέτα.

Τὸ βιολί τοῦ εἶχε ἐγκαταλείψει, καὶ μόνον, ἀργὰ καὶ ποῦ, τοῦ παρνε γιὰ νὰ παίζῃ κάποια σύνθεσὴ τοῦ. Ὑπάρχει ἀκόμη αὐτὸ τοῦ κειμήλιου τὰ χέρια τοῦ ἐκδότου Μιχ. Κωνσταντινίδῃ. Θεωρητικὴς μουσικὴς σπουδῆς δὲν ἔκανε ποτέ, μὲ σκοπὸ νὰ πάρῃ δίπλωμα.

Μόρφωση, λοιπόν, μουσικὴ καὶ ἐκκοσμοποικτικὴ καθόλου περίφημη, ἀλλὰ, ὅτι τοῦλειπε ἀπὸ μόρφωση, τὸ συμπληρῶν μόνος του μὲ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ, τὸ φανατισμὸ του, τὴν πίστη του, καὶ μὲ τὴ φλογερὴ διαίσθησιν ποὺ εἶχε μέσα του. Κι' αὐτὸ μπορούν νὰ το μαρτυρῶσιν οἱ δὲν ὀσικτικὴς τῆς Ἀθήνας, ὅπου ἔμεινε τὰ περισσότερα χρόνια του: ἡ Πλάκα, ποὺ ἐκεῖ γεννήθηκε, καὶ ἡ ὁδὸς Νικίου, στοῦ Καλαμιώτη.

Ὁ Κόκκινος μαζί μὲ τὸ Χατζηπαστόλο, ἦταν πραγματικὰ Τζιτζικια. Τραγούδι καὶ μόνον τραγούδι.

Εἶταν εὐνόητος, ὄμως, ὅτι μὲ τέτοιες συνθήκες καὶ μὲ τέτοιον τρόπο ζωῆς, βρισκόταν διαρκῶς σὲ μεγάλες οἰκονομικὰς στενοχωρίες. Κι' αὐτὸ δὲν ἦταν μομεῖ-

σμός. Ἦταν ὀσιστὴ πείνα. Ἀλλὰ, τί σημασία εἶχε ἡ πείνα μπροστὰ στὸ τραγούδι, τὸν ἔρωτα, τὴν ἐξωτερικὴν του πλοῦσιον αἰσθημάτων, ποὺ τὸν ἔκανε διαδοχικά νὰ χαίρεται, νὰ λυτᾶται, νὰ ποῖν;

Σύνθεσε περισσότερα ἀπὸ 300 τραγούδια, Ἄπ' ἄλλα ἐλάχιστα εἶναι διασκευῆς ἢ μεταγραφῆς ἔλα τὰ ἄλλα εἶναι πρωτότυπα, δικὰ του, ποὺ ἔγιναν πραγματικὰ «κτῆμα» τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κανένα δὲ μοιάζει μὲ ἄλλο. Ἀσπῆρευτο ἦταν τὸ μουσικὸ του αἰσθημὸν ἀε τραγούδια, γιὰ μῖα φωνή, γιὰ δύο, γιὰ τέσσερες, λεμβῶδεις, τραγούδια ποικειμικά, τραγούδια βλάχικα, σαρτοῖ χοροί, καθὼς καὶ θούρια. Σάν εἶχε ζήσει ὁ ἄλλα χρόνια, δὲ μπορούσαν ὁ συνθέσεις του νὰ ἀποτελοῦσιν 40 τοῦλάχιστον ἑλληνικὰς ὀπερέττες.

Ποῖο νὰ ἦταν ἄργαε τοῦ ἐαυθοῦ κοριτοῦ ποὺ τοῦ ἔβασε τὴν ἀφορμὴ νὰ γράψῃ τὴν πρώτη του σύνθεσιν, ποὺ εἶναι τὸ τραγούδι τοῦ ἡ «Ξανθοῦλα» ποὺ θὰ χρονολογεῖται ἴσως ἀπὸ τὸ 1895; Οἱ ἔρωτες του ὕστερα διαδέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Κι' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ἡ γυναῖκα του ἡ Ἀσπασία Κόκκινου, γιὰ τὴν ὀποία συνθέσε, ἐπίσης, ἔγρα τραγούδι, τὸ Νοέμβριον τοῦ 1904.

Πάντως ἡ δημιουργικότερη περίοδος τοῦ Κόκκινου ἦταν ἡ δεκαετία μετὰ 1900-1910. Ἀπὸ τὸ ἀρχεῖον ποὺ διατηρεῖ ἀκόμη ὁ διάδοχος τοῦ ἐκδοτικοῦ Οἴκου Γ. Φέξῃ, πληροφοροῦμεθα πολλὰ πράγματα καὶ ἰδίως γιὰ τὴν ἀμοιβὴν ποὺ ἔπαρναν ὁ συνθέτης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιὰ τὴν πνευματικὴν του ἰδιοκτησία. Καθὼς εἶναι γνωστὸ, ὁ Φέξῃς ἦταν ὁ μόνος ποὺ τολμοῦσε τότε νὰ ἐκδίδῃ μουσικὰ κτῆματα.

Θὰ δώσω παρακάτω τὴ χρονολογία τῶν συμφωνητικῶν ὀπου γράφεται κι' ἡ ἀμοιβὴ του γιὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ πὸ γνωστὰ τὰ πὸ ἐκλαικευθέντα τραγούδια του, ποὺ ἀκόμη καὶ σήμερὰ τραγουδοῦνται.

Τὰ τραγούδια, «Ὁ κόσμος μὲ κατηγορεῖ» (1904) Ἄπαγοῆτευσις (1901), Γιατὶ (1901), Τὸ «Δεξιδεξικᾶκη» (1) («Ἔτσι τὸ γράφε το ὀμφωνητικόν, ἀντὶ Τζιτζικιάκι), Γλυκοχαράεις, Ναυοῦρισμα, Μὲ μῖα ματιὰ, Τί ἔχεις καρδιά μου (1902) κ. ὄ. ἐξέχωρῆθησαν ἀντὶ 20 ἀντιτύπων! ποὺ πήρε ὁ Κόκκινος μετὰ τὴν ἐκδοσὴν του, γιὰ μόνον του ἀμοιβῆ φυσικά, ἔπρεπε νὰ διαθέσῃ ὁ Κόκκινος τ' ἀντίτυπα γιὰ νὰ ἐπιστράψῃ λίγα χρήματα.

Τὸ πρῆρισμὸ **Τοσμπάνοπουλο**, ἀποκωρῆθη τὸν ἴοῦλιον τοῦ 1902, ἀντὶ 20 ἀντιτύπων. Τὸ πασιγνωστο «Ἄν μ' ἀγαποῦσε» παρεχωρήθη χωρὶς καμιά ἀμοιβή.

Μόλις τὸ Μᾶν τοῦ 1904, ὀποτε παρεχώρησε τὴν **Τράτα**, ἔλαβε 20 ἀντίτυπα καὶ 2 δραχμῆ! Τὸ «**Σεβᾶσου τὴν ἀγάτη μου**», πληρώθηκε μὲ 10 ἀντίτυπα καὶ 5 δραχμῆ! Τὸ «**Ὅταν μοῦ λῆς πὼς μ' ἀγαπᾶς**», 25 ἀντίτυπα καὶ 10 δραχμῆ! Τὸ 1905 καταργοῦνται τὰ ἀντίτυπα καὶ οἱ δραχμῆς γίνονται 7. Μὲ τὴν τιμὴ αὐτῆ ἐξέχωρῆσε πάρα πολλὰ τραγούδια, καθὼς καὶ τίς 10 συνθέσεις του γιὰ τὴν Ἐπιθεώρησιν ὁ «**Κινηματογράφος τοῦ 1908**». Τέλος, εἰς τὰ 1911 τοῦ δίνεται ἡ τεραστία τιμὴ τῶν 25 δραχμῶν γιὰ κάθε του σύνθεσιν, καὶ δεσμεύεται μὲ ἀποκλειστικότητά ἀπὸ τὸ Γ. Φέξῃ. Ἐχε δ-μουσις παρεχωρήσει ἄλλα 8 ἔργα του, ἀντὶ 16 δραχμῶν συνολικά καὶ ἄλλα τρία, ἀντὶ 9 δραχμῶν.

Ἄν ὀπολογοῖσουμε δόξαληπρὴ τὴν μουσικὴ παραγωγή

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

τελευταία φορά, σά νά μαρκάριζαν μιὰ τυμπανοκρουσία: όστερα γύρισε τό κεφάλι πρός τόν τοίχο και ξεφόησε. Ήταν ή 5η τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1791...» Ακόμη δέν εἶχε συμπληρώσει τά τριανταεξη του χρόνια.

Ή κηδεία του ἦταν φτωχική. Ἐρρωσθε ἀπό τή θλίψη της ἡ γυναίκα του δέ μπόρεσε νά τήν παρακολουθήσει. Κι ἐπειδή χιόνιζε, οἱ φίλοι του συνόδεψαν γιά λίγο τό λείψανό του κι όστερα τό παράτησαν. Ἐτσι μπήκε άουνοδέυτος ὁ Μότσαρτ στό κοιμητήριο, και τό σώμα του θάφτηκε στόν κοινό τάφο τῶν φτωχῶν. Λίγες μέρες άργότερα, ἡ Κωνσταντία πήγε στό νεκροταφεῖο και ρώτησε τό νεκροθάφτη ποῦ ἔθαψαν τόν άντρα της. Αὐτός όμως της άποκριθηκε πῶς δέν ἤξερε τίποτα γι' αὐτόν τό νεκρό. Κι ἀπό τότε κανεῖς πᾶ δέ μπόρεσε νά μάθει ποῦ ἔθπρεπε, νά λυγίσει τό γόνατά, αὐτός ποῦ ἠθέηλε νά προσευχηθεῖ πάνω στόν τάφο τοῦ Μότσαρτ.

«Schlaf ein, mein Fratzchen, schlaf ein! Κοιμήσου, Πριγκηπόπουλό μου, κοιμήσου!» Αὐτήν τήν ἐπιπόδ ἔχει ἕνα γλυκυτότατο νανοόρημα τοῦ Μότσαρτ. Πάνω στό λείψανο τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συνθέτη, άν ἡ ἱερόσυλη μοῖρα δέν μᾶς τό εἶχε κλέψει, δέν θά μπορούσαμε νά εὐχησθούμε νά γραφεῖ ἄλλο ἐπιτάφιο. «Κοιμήσου, πριγκηπόπουλό μου, κοιμήσου!» Σ' αὐτές τίς λέξεις, και προπάντων σ' αὐτές τίς λίγες ἀλόγλικες νότες, οἱ αἰῶνες θά μπορούσαν νά διαβάσουν τή χάρη και τήν εὐγένεια αὐτῆς της μεγαλοφυας, της τόσο νεανικής και τόσο άγνης.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ Β. Α. ΜΟΤΣΑΡΤ

παραγγελίας, τοῦ **Ρέκβιεμ**. Ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου εἶδε τὴν περὶ ἄσπιτη ἐπιτυχία τοῦ **Μαγεμμένου αἰλοῦ**. Μὰ ἡ ἐπιτυχία αὐτῆ ἔβρασε καλὸ ἀργά.

Ὅτε ἡ δόξα, οὔτε τὸ χρέμα μποροῦσαν πὰ νὰ γλυτώσουν τὸ **Μό τσαρτ**, ἢ νὰ τοῦ δώσουν κάποια χαρὰ. Ἐνα ἀπὸ τὰ τελευταία του μπιλλέτα, γραμμένο τρεῖς μῆνες πρὶν πεθάναι, προβλεπε τὴ θλίψη καὶ τὴν τρομάρα του: «Φίλιπε Κόριε, θὰ θελα ν' ἀκολουθήσω τὴ συμβουλή σου, μὰ πὼς νὰ τὰ καταφέρω; Τὰ χω χριμένα, εἶμαι τέλεια ἀποκαταμμένος, καὶ δὲ μπορῶ νὰ διώξω ἀπὸ τὰ μάτια μου τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ ἀγνωστοῦ. Τὸν βλέπω διαρκῶς, νὰ με πιέζει, νὰ με παρακαλεῖ καὶ νὰ μοῦ γυροῦει ἀνομήματα τὴν ἐργασία μου. Ἐξακολουθῶ νὰ ἐργάζομαι, γιατί ἡ σύνθεσι μὲ κουράζει λιγώτερο ἀπὸ τὸν ἀνάπαυσι. Κι ἔπειτα, τίποτα πὰ δὲ με τρομάζει: νοιώθω κάτι ποὺ με πείθει πὼς ἡ ὥρα μου σημαίνει. Καντέια νὰ πεθάνω. Σβήνω, πρὶν προφτάσω νὰ χαρῶ τὸ ταλέντο μου. Κι ὅμως ἡ ζωὴ ἦταν τόσο δωροφῆ! Ἡ καριέρα μου ἀρχιζε μὲ τόσο καλοὺς αἰωνοὺς!... Μὰ δὲ μποροῦμε ν' ἀλλάξουμε τὴ μοίρα μας. Κανέις δὲν εἶναι αἰγούρος γιὰ τις μέρες του. Πρέπει νὰ παρηγορηθοῦμε! Θὰ γίνει τὸ θέλημα τῆς Θεῖας Πρόνοιας. Τελειώνω τώρα τὸ ἐπιπέδιο τραγοῦδι μου, γιατί δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήσω ἀτέλειωτο.»

Κατανάλωσε γι αὐτὸ (τὸ **Ρέκβιεμ**) τις τελευταίες του δυνάμεις, μὰ δὲν μπέρεσι νὰ τὸ τελειώσει. Ἄν καὶ μέρα μὲ τὴ μέρα ἄλο κι ἔχανε τίς δυνάμεις του, ὅμως ἔβγαине ἀκόμα ἔξω, ἀκουμπώντας σὸ μπάροτο τῆς ἀγαπημένης του **Κωνσταντίας**. Πήγαине καὶ καθόταν μαζί τῆς σ' ἕνα παγκάκι σὸ Πράτερ, κι ἐκοίταζε τὸ ὀθινοπαρινὸ φολιόροσμα. Ποῦ καὶ ποῦ, κυριαμμένος ἀπὸ ἀλλόκοτες ὀσφίτες κι ἀπὸ ἀόριστους φόβους, μιλοῦσε γιὰ ἔγλημα ἢ γιὰ δηλητήριο. Μετὰ ἔβριχε πὼς ξανάβρισκε τὸ θάρρος του, κι ἔγραφε μιά καντάτα. Ὁ **Ἕγνος τῆς φιλίας**, γιὰ μιά μισσηκὴ γιορτῆ, ἢ γύρουε μιά τελευταία μοστίλα κρσοῦ, ἀπὸ τὸν ποτὸ τοῦ φίλου, τὸν **Λεοδόχο τοῦ Ἀσημένιου φιδιοῦ**.

Γρήγορα ὅμως κρεββατώθηκε, καὶ τότε φάνηκαν τὰ χειρότερα συμπτώματα τῆς ἀρρώστιας του. Μὰ ἡ γλύκα κι ἡ χάρη του δὲν ἄλλαζαν καθόλου. Τὸ βράδυ τοῦ ὄρισε νὰ παρακολουθεῖ νοερά τὴν παράσταση τοῦ **Μαγεμμένου αἰλοῦ**: «Τώρα, ἔλεγε, τελειώνει ἡ πρώτη πράξη... Μὰ ἡ μεγάλη ἄρια τῆς **Βασιλίσσας τῆς νύχτας**.»

Τὴν τελευταία μέρα τῆς ζωῆς του, βλέποντας νὰ μπαίνει ἡ κουνιάδα του **Σοφία**, τῆς εἶπε: «Καλὰ ἔκοιες κι ἤρθες, θὰ μείνεις ἔδω αὐτὴν τὴ νύχτα γιὰ νὰ με δεῖς νὰ πεθάνω. Ἐπειτα ποῦς ἄλλος θὰ μποροῦσε ἢ βοηθήσει τὴν ἀγαπημένη μου **Κωνσταντία**.» Τὸ βράδυ τὸν ἔβρασε ἡ θαυμάσια κρίση. Οἱ κρῆσις κομπρῶσεις, ποὺ τοῦ ἔβραλαν σὸ φλογισμένο του κεφάλι, τὸν ἔκοιαν νὰ χάσει τις αἰσθήσεις του. Κατὰ τὴ μία, μετὰ τὰ μισάνοχτα, καθὼς εἶπε ἡ κουνιάδα του, τὰ χεῖλη του ἀναθεύτηκαν γιὰ

τεκτονικών θεσμών—καθώς έζησαμε ὁ Μότσαρτ ήταν μέλος τῆς τεκτονικῆς Στοῦας—τί ὄπαρχει στό βάθος τοῦ Μαγεμμένου αἰῶλου; Σ' ὀρισμένες σὺλλες ἔλο μυστήριου τοῦ εἰσαφροῦ κι ὀσβολητικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ποῖα ἴδεια ἢ μᾶλλον ποῦ ἰδεῶδες κρύβεται καὶ μαντιέται, παρὰ αὐτὸ τῆς ὀσοχημένης σ' ὀλους χαρᾶς καὶ τῆς παγκόσμιας ἀγάπης, ἰδεῶδες ποῦ θὰ τὸ ξαναβῶθουμε ἀργότερα στὴν Ἐνάτη Συμφωνία τοῦ Μπετόβεν;

Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ὀριστογρᾶμμα τοῦ Μότσαρτ, τοῦ πῆρε τὴν τελευταία του ὀνοειη. Τὸ γράψε, ὀπως καὶ τὸ Ντὸν Ζουάν, στὸ ὀπαειθρο, στὸν κῆπο τοῦ θεάτρου, ἢ σ' ἔνα μικρὸ κῆσο ποῦ βρισκόταν ἐκεῖ, καὶ ποῦ τὸ μεταφέραν ἀργότερα στὸ Σάλτσμπουργκ. Ἡ Κωνσταντίνα, ὀρροιστὴ κ' ἔγκυος, ήταν στὰ λουτρά τοῦ Μπάντεν, κοντὰ στὴ Βιέννη, ὀπου, στὴς 26 Ἰουλίου 1791, ἔφερε στὸν κόσμο τὸ τελευταῖο τῆς παιδί. Γιά μιὰ φορὰ ἀκόμη τότε, ἀμφιβάλλουν γιά τὸ Μότσαρτ καὶ γιά τὴ σὺζυγιή του πιστὴ. Μὰ φαίνεται πὸς τὰ γράμματα ποῦ ὀποτερε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ στὴ γυναικα του, δίνουν τὴν ἀπάντησὴ καὶ τὴν ἔγγυση γι αὐτὸν. Ποιὲ δὲν ἔγραψε πῶ τροφορῆς σὺζυγιᾶς ἔπιστολῆς. Σ' αὐτῆς ἐκθλῶνεται ἢ πῶ ἔρωτικὴ μοναξιά, ποῦ—ὀπως ὁ ἔβιας τὸ γράφει πρόσχαρὰ—μῆσα σ' αὐτὴ φερωγίζουεν ὀμᾶρὶ τὰ φιλιά.

Ἡ ἐθῶμια του ὀμως, ἀν ἔχι ἢ τροφορᾶδα του αὐτῆ, ήταν προσποιητὴ, Τοικισμένο ἀπὸ τὴ δουλιὰ καὶ τίς κάβες λογῆς στερήσεις, τὸ κορμί του λυγῆς κάτω ἀπὸ τὴν κόουρση, κι ἢ φοχὴ του κάτω ἀπὸ τὴ μελαγχολία. Πρέκει τὸ ξαναβῶθουμε ἔδῶ τὸ ἀλλόκοτο ἐκεῖνο περιστάτικὸ, ποῦ τὸ τᾶρασε τὴ ζωῆ, κι ἔρριξε μιὰ φασματικὴ σκιά στοῦς τελευταῖους μῆνας τῆς ὀλόφωτης, ὀς τότε, ζωῆς τοῦ Μότσαρτ. Δὲν ήταν—καθὸς ἔγινε γνωστὸ—παρὰ μιὰ ἀπάτῃ ἢ ὀπόθεση αὐτῆ τῆς παραγγελίας μιὰς Νεκρῶσιμης ἀκολουθίας (Requiem), ποῦ ἔγινε κρυφῶ τὸ Μότσαρτ ἀπὸ ἔναν ἔνα, ἔκ μέρους ἔνος ἀγνωστου. Ὁ Μότσαρτ ὀμως νόμισε ὀτι μᾶντερε τὸ μυστήριου ποῦ ἔκρυβε αὐτὴ ἢ παραγγελία, μιὰ τοῦ φάνηκε πὸς ήταν τὸ προμῆγμα τῆς θανῆς του. Ἀπὸ τότε ὁ ἀπαισιῶδῆς ἀνέφης δὲν τὸν ὀθησαν ποτὲ πᾶ. Μόλις τέλειωσε τὸ Μαγεμμένο αἰῶλο, ὀρχιστὴ τὸ σύνθεση τοῦ Ρέκβιεμ, τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ποῦ τ' ὀνόμασε διαθήκη του κι ἔπι, κῆθινο τραγοῦδι του, ὀταν ἢ πόλη τῆς Πράγας τοῦ ζήτησε, γιά τὴ στέγη τοῦ Ἀπολόδου τοῦ Που, βασιλιὰ τῆς Βοημίας, μιὰ τοῦ ἔπαιξε: La Clemenza di Tito. Δέχτηκε. Τὴν ἡμέρα ὀμως τῆς ἀναχώρησῆς του, καθὸς ἔτοιμαζόταν ν' ἀνέβει στὴν ὀμαξα μὲ τὴ γυναικα του, ἔβει δὲν παρουσιάζεται πάλιν ὁ σκοτεινὸμορφος ἐκεῖνος θελματῶταρης, ζητᾶντος τὸ Ρέκβιεμ ποῦ παρᾶγγελε.

Μέσα σὲ δεκαοχτὸ μῆρες γράφτηκε καὶ παίχτηκε τὸ La Clemenza di Tito (Σεπτέμβρης τοῦ 1791). Ὁ Μότσαρτ βιάστηκε τότε νὰ γυρῆσῃ στὴ Βιέννη, γιά νὰ ἐπιβλέψῃ τίς τελευταῖες δοκιμῆς τοῦ Μαγεμμένου αἰῶλου, καὶ ν' ἀποτελειῶσει τὴ σύνθεση τῆς μυστηριῶδους καὶ ζοφερῆς

«Φύγκαρὸ! Φύγκαρὸ!» φωνάζει ὁ κόσμος μὲ μιὰ φωνὴ καὶ κάτω ἀπὸ τὰ χαροῦμένα χέρια τοῦ συνθέτη, ξεπροβᾶν τὰ θέματα τῆς ὀπερας, καὶ διασταυρῶνονται σὸν ὀστραφερῆς αἰτίες.

Νὰ καὶ μερικῆς χαριτωμένης ὀπτικῆς εἰκόνας: Ἐνὸ ἔδλη ἢ πόλη δὲν τραγοῦδει, δὲν παίζει καὶ δὲ φοριέται ἔδλο ἀπὸ τὸ Φύγκαρὸ, βλέπομε σ' ἔναν κῆπο, κάτω ἀπὸ μιὰ ἀνοειντράδα, αὐτὸν τὸν ἀνθρώποκο καθισμένο μπροστὰ σ' ἔνα χωρῆτικὸ τραπέζι. Κοντὰ σ' αὐτὸν, μερικὸ πρόσχαρὸ φίλου του παίζουεν μιὰ παρτίδα τσοῦνα. Πότε—πότε σηκῶνεται, ῆρχει μὲ τὴ σερὰ του τὴ μάλα, καὶ λαναθάβεται, ἔναι ὁ Μότσαρτ τὴν ὀρα ποῦ γράφει τὸν Ντὸν Ζουάν.

Ἡ Κωνσταντίνα θέλησε νὰ τὸν σὺνοβῆει στὴν Πράγα. Τὸν προσέχει, καὶ τὸν περιβάλλει μ' ἔνα σωρὸ περιποιήσεις, σὰ νὰ ταν κανένα ἀπρόσχετο κι ἀξέβγαλο στὴ ζωῆ παθῆκα. Ἀῤρο, 24 Ὀκτωβρίου, ὁ Ντὸν Ζουάν πρόκειται νὰ παίχτει γιά πρώτη φορὰ, ἢ ἢ σὺβερτοῦρα δὲν εἶναι ἔτοιμη ἀκόμη. Μόλις βράδῆσε, ὁ Μότσαρτ κάθεται στὸ γράφειο του, καὶ βιάλα του ἢ Κωνσταντίνα. Γιά νὰ ἐργαστησῆς, καὶ γιά νὰ τὸν βοεθῆσει στὴ λακτὴ του αὐτὴ προσπᾶθεια, τὴν παρακαλεῖ νὰ τοῦ φτιάσει ἔνα πόντιο καὶ νὰ τοῦ διηγητῆται ἱστορίες. Κι αὐτὴ μιλάει, τοῦ λέει παλιὸς θρόλους καὶ μαγικὰ παραμῦθια, καὶ, ὀσο προχωρᾶ ἢ νόχη, ἢ ἔξαιρετὴ αὐτὴ συμφωνία, παίρνει ζωῆ καὶ ἐπιυλίνεται, ἔμφωχημένη ἀπὸ τὴν πνοὴ τῆς φωνῆς τῆς Κωνσταντίας.

Ἀγαπημένη ἢ ἀγνὴ ζωῆ, ἢ ὀμως τὴ σὺκοφάντησιν. Γιατί σ' αὐτῆς τίς ἔμερες μῆρες, τοποθετοῦν τὸ ὀποθετικὸ ἔρωτικὸ παραστρατήματα τοῦ Μότσαρτ, ἔνω αὐτὸς, μιὰ βδομάδα σχεδὸν μετὰ τὴν κρεμῆρα τοῦ Ντὸν Ζουάν, ἔγραψε στὸ φίλο του τὸν κῆθινο ντὲ Ζακὲν: «ἔδεν πεισθῆκατε λαοῦδν ἔλο καὶ περότερο ἀπὸ τίς μῆρες μιὰς βιαχῆς; Ἡ ἔλχηριστὴρη ποῦ δίνει ἔνας ὀστατος καὶ καπριτωζικῆς ἔρωτας, δὲν ἀπέχει τόσο μακριὰ, ὀσο κι ὁ ἔορανός, ἀπὸ τὴν εὐτυχία, ποῦ δίνει ἔνας εἰλικρινῆς καὶ λογικὸς ἔρωτας;»

Τὸ ἔπι ἔκαμε ἢ Πράγα γιά τὸ Μότσαρτ, ἢ Βιέννη τὸ κατῆστρεφε ἀμέσως μὸλις αὐτὸς ἔξαναγόρσει ἐκεῖ. Ἡ ἀδερσιακὴ πριετωσύνη εἰς ἀρχίκοι νὰ τοῦ χαμογαλεῖ. Ἀπ' τὸ 1782 ὀς τὸ 1788, ὁ Μότσαρτ εἶχε μερικὸς λόγους νὰ ἔλπίζει. Ἐνα ἀνεκῆταμο ἀπὸ χαρῆς καὶ θλίψης μῆρες βεκε τὴ ζωῆ του. Ἀπᾶχτησε τρία παιδιά, ἀπὸ τὰ ὀποῖα ἔνα μόνο, ὁ Κάρλος, ήταν γραφτὸ νὰ ζῆσει (τὸ τέταρτο καὶ τελευταῖο, ὁ Βάλφγκανγκ Ἀμεδαῖος, γεννήθηκε τὸ 1791, λίγους μῆνες πρὶν πεθᾶνει ὁ πατῆρας του). Ὁ γέρο-Μότσαρτ πέθανε ἀπότομο, ἔχι βῆβαια χωρὶς νὰ γνωρῆσει τὴ γυναικα του γιου του, σῶγυρα ὀμως χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπήσει. Κι ἔως χωρὶς ν' ἀποδόσει καὶ σ' αὐτὸν ἀκόμη τὸ γιὸ του, ἔδλη τὴν τρυφερότητα ποῦ τὸ χρωστοῦσε.

Ὁμως ἢ φῆμη τοῦ Μότσαρτ ἔλο καὶ μεγάλωνε. Μόλις κατῆστρεφε

νά τὸ βγάξει πέρα με τὶς δουλιές του. Τὸ 1784, γράφει: «Ὅλο μου τὸ προῖ είναι ἀφαιρούμενο στοὺς μαθητές μου, καὶ παίζω σχεδὸν κάθε βράδυ.» Τὰ ἔργα τοῦ ἑπίσης παιζοῦσαν πολλὰ ἀκόμα κι ὅταν παιζοῦσαν ἔργα ἀντιπλάτων του. Πολλὲς φορές μάλιστα, πολλοὶ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ βάλει μέσα σ' ἑαυρὲς τοὺς δυὸ ἢ τρία κομμάτια δικῆς του ἑμπνεύσης, ποὺ πάντα τραβοῦσαν τὰ πιὸ θερμὰ χειροκροτήματα τοῦ κοινοῦ. Τοῦ κάκου οἱ ἔχθροι τοῦ ἔπαιζαν τὸ θεῖο τοῦ θριάμβου τῶν Ῥωμαίων τοῦ **Θιγαροῦ** ἢ ἄπειρα αὐτῆ, ἴσως καὶ γιὰ λόγους θριάμβους. Ὁ Χάλυντ, ποὺ ὁ Μότσαρτ τοῦ ἀφείρωσε ἕξη θαμίαια κομμάτια του, χρημάτισε δημοσίαια στὸ πρόσωπο τοῦ ἀφαιρωτῆ, τὸ μεγαλύτερο συνθετὴ ἀπ' ὅσους γνώρισεν. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ γελούσαν, τραγουδοῦσαν καὶ χόρευαν, στὸ ταπεινὸ σπικτικὸ τοῦ χαρακωμένου καὶ ἐρωτευμένου αὐτοῦ ζευγαριοῦ. Σ' ἕνα γράμμα του, τοῦ 1783, ὁ Μότσαρτ ζητεῖ ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ τοῦ στείλει γρήγορα ἕνα κοστοῦμι ἀρλεκίνου. Μὰ ἄλλη φορά μιλάει γιὰ μὰ παντομίμα, ποὺ παιχτικὲ σπῆτι τους, ἀπὸ τὰ μέλη τῆς οικογενείας, καὶ ποὺ αὐτὸς εἶχε γράφει ὄχι μόνον τὴ μουσικὴ ἀλλὰ καὶ τὸ σενάριο.

Λίγα χρόνια ἀργότερα, μὰ θεριωτικὴν μέρα, ἕνας φίλος τοῦ Βόλφγκανγκ καὶ τῆς Κωνσταντίας, μαινιότανος στὴν κάμαρά τους, θὰ τοὺς βρεῖ νὰ χορεύουν ἀκόμα μὰ αὐτὴν τὴν φορὰ χορεύουν γιὰ νὰ ζεσταθοῦν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν λεφτὰ γιὰ ν' ἀγοράσουν ἔλαια. Τὴ συνέβει λοιπόν: Ἐίηεν ἡ ἐποχὴ τῆς ὕστατης ἀποκαρδίωσης καὶ τῆς ἔσχατης πενίας. Τὸ 1788, ὁ Ντόν Ζουάν εἶχε μὰ μετρώστη ἐπιτυχία. Ὁ Μότσαρτ γιὰ νὰ ἐμπλέκει τὶς δοκιμαίαι τοῦ ἔργου του αὐτοῦ, ἀναγκάστηκε νὰ παρατήρηται πρὸς ἄπειρα μαθημάτια του. Μετὰ δύο χρόνια χρεοκόπησε ν' ἀρχίσει πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἐνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἀφοσιωμένους φίλους του, ὁ κόμης Λιχνόφσκυ, ἔβγαυε μαζί του γιὰ τὴν Πράγα, τὴ Δρέσδη, τὴ Λειψία, καὶ τὸ Βερολίνο. Στὴ Λειψία, ὁ Μότσαρτ βουβήθηκε στὴ μελέτῃ τῶν χειρογράφων τοῦ Μπάχ. «Ἐπὶ τέλους φάναξ, ἔδω βρισκομαι κατὰ γιὰ νὰ μάθω.» Πουθενά ὅμως δὲ βρῆκε κάτι νὰ καρδίαι. Κι ὅμως ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας τοῦ ἔδωκε πολλὰ συμφερτικὰ προσφορὰς. Μὰ ὁ Μότσαρτ δὲν τὶς δέχτηκε, γιὰ νὰ γυρίσει καὶ νὰ ἀναλάβει πάλι στὴν αὐτοκρατορικὴ Αὐλὴ μὰ θέσει, ποὺ οἱ ἀπαβογέες ποὺ τοῦ ἔδινε δὲν τοῦ ἔπαρκοῦσαν γιὰ νὰ ζῆσει. Ἡ τογικουνιά τοῦ ἀφέντη του ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ τὸν ἀναγκάσει ν' ἀπιστήσει στὴν πατρίδα του.

Τὸ Γεννάρη τοῦ 1790, δίνει τὴν ὀπερὰ του *Così fan tutte* («Ἐτσι κάνουν ὅλας»), μὰ ὁ θάνατος τοῦ Αὐτοκρατορὰ τῆς κόβει τὴν ἐπιτυχία ποὺ εἶχε. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς στέψης τοῦ Λεοπόλδου τοῦ Βου, μεγάλης γιορτῆς Ἰσας καὶ μουσικῆς, προτιμῶνται στὴ Φραγκφούρτη. Βιάζεται νὰ πάει ἐκεῖ, καὶ, γιὰ νὰ ἐξοικονομήσει τὰ λεφτὰ ποὺ τοῦ χρειαζοῦνται, ἀναγκάζεται νὰ ἐνεχυροῖσαι τ' ὀσσημὰ του. Ἐπὶ πλὴν ἡ ἀνυποχία τὸν παρακατρεῖ, κι ἡ ἀνάγκη τὸν πιεῖ. Χάνει τὸ κάθε τι, κι ὅλα του λεί-

πουν. Στὴν ἀπόγνωσή του, ποὺ ὅλο καὶ μεγαλώνει, γιὰ νὰ ζῆσει, κυριολεκτικὰ, καὶ μόνο γιὰ νὰ ζῆσει, καὶ σὲ ποιὸν — προπάντων στοὺς τοκογλόφους—δὲν ἔπρεζε γιὰ νὰ οικονομῆσει λίγα λεφτὰ! Βρέθησαν σὰ χωριά του προσχέδια τραγικῶν παρακλήσεων. Λίγους μῆνες πρὶν πεθῆναι, ρίχνει αὐτὴν τὴν ἐπίκληση, γιομάτῃ ἀπειλοῖαι: «Τώρα ἔχω δυὸ μαθητὲς... Μὰ ἤθελα τὸ φάσος τοὺς ὀχτῶ. Διαδότες πανοῦ τὴν εἴσηση διὰ παραδίδου μαθημάτων.» Τὰ γράμματα ποὺ στέλνει ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στοὺς φίλους του καὶ στοὺς ἐσπεράτες του, εἶναι γιομάτα τραγισμὰ. Δὲν κάνει λέγω σ' αὐτὰ κατὰ μέρος γιὰ χρήματα. Ὅμως τὰ γράμματα ποὺ στέλνει στὴ γυναῖκα του εἶναι ἀξιολάτρευτα. Δὲ μιλοῦν παρὰ μόνο γιὰ ἔρωτα: «Λατρευτὴ μου γυναικοῦλα, τῆς γράφει ἀπὸ τὴ Δρέσδη, (Ἰνπρίλις τοῦ 1789), ἀν ἤθελα νὰ σοῦ διηγηθῶ τὸ τι κάνω μὰ τὸ ἀγαπημένον μου πορτογαῖο σου, θὰ γελούσες πολλὸ συχνὰ. Νά, παραδειγματικὸς χάρις ὅταν τὸ βγάξω ἀπὸ τὴ φυλακίαι του, τοῦ λέω: «Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογεῖ, μικροῦλα μου Κωνσταντία... Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογεῖ, κατεργαροῦλα... Θεοτέλλου κεφαλῆαι...» Κι ὅστερα, ὅταν τὸ ξαναβῶς στὴ θέση του, τὸ γλυστρώω σιγὰ-σιγὰ λέγοντάς του διαρκῶς: «Ἐμπρός... ἔμπρός...» μὰ με τὴν ἰσοαίτηρ ἐκείνη ἐκφορτικὴ δόναμη, ποὺ γυρῆσει αὐτὴ ἡ λέξη ποὺ λέει τόσα πράγματα... Καὶ γιὰ νὰ τελειώσω, λέω γρήγορα-γρήγορα: «Καλὴ νύχται, μικρὴ μου ποτικινῆ, κι ἔπουν ἑλαφρὰ.» Μετὰ φαίνεται πὸς ἔδω πέρα γράφει κάτι πολλὸ ἡλίθιο (τοῦλάχιστου γιὰ τὸν κόσμο), μὰ, γιὰ μὰς, ποὺ ἀγαπιώμαστε τόσο τρυφερὰ, δὲν εἶναι τόσο ἡλίθιο.»

Τρεῖς μέραι ἀργότερα, τῆς ξαναγράφει, πάλι ἀπὸ τὴ Δρέσδη: «Ἐρῆκα ἕνα γράμμα σου, ποὺ τὸ περιμένα ἔδω καὶ τόσον καιρὸ, καὶ με τόσο φλογερὴ λαχάρται, ὦ, εὐὸ ἡ πὸ ἀξιολάτρευτῃ κι ἡ πὸ καλῇ... Ἐμεῖνα κάμπος ἀρὰ στὴν κάμαρά μου, γιὰτι δὲ μπορούσαι νὰ χορτάσω διαβάζοντάς το καὶ φιλόνας το.»

Τέλος τῆς 23 Μαΐου, γράφει ἀπὸ τὸ Βερολίνο: «Λατρευτὴ μου γυναικοῦλα, σὲ γυρῶ μου πρέπει νὰ χορῆσι περισσότερο ποὺ θὰ με ζναϊνίδεις, παρὰ γιὰ τὰ λεφτὰ ποὺ θὰ σοῦ φέρω.» Καὶ γιὰ τελευταία φορὰ ἐπιστρέφει γιομάτος ἀπὸ ἔρωτα, μὰ, ἄλλομονο μ' ἑλάχισται χρέματα.

«Liebe, Liebe, Liebe, ist die Seele des Genies.» (Ἄγαπῃ, ἀγάπῃ, ἀγάπῃ, εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς μεγαλοφυσίας.) Ἐνας φίλος τοῦ Μότσαρτ εἶχε πάλι δικιο γράφοντας αὐτὸ τὰ λόγια στὸ λειώμα τοῦ συνθετῆ. Ἡ ψυχὴ τῆς μεγαλοφυσίας του ἦταν ἡ ἀγάπῃ, Μήπως δὲ ἦταν ἀπὸ καλωσύνη κι ἀπὸ ἐσπῆλαχινῆ, ποὺ ὁ Μότσαρτ σύνθεσε τὸ **Μαγεμένο αὐλῶν** (Die Zauberflöte), πάνω στὸ λιμπρίττο, καὶ γιὰ τὸ θέατρο (ἕνα ὀπαιθρο θέατρο) ἐνὸς παλιῦ του συντρέφου, ποὺ κινδύνουσε νὰ χρεοκοπήσει, τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτοῦ Σικανέντερ, ποὺ, ἀπὸ πλανόδιος θεατρινός, ἔγινε ἱμπρεσάριος καὶ ποιητῆς; Μ' ἄς προχωρήσωμε πρὸς ἄπειρα. Κάτω ἀπὸ τὴ διπλῇ ὄση μιάς ὀπερῆτας ὀρεκτὰ γελούαις κι ἐνὸς θεατρικοῦ ὀπαιγιμοῦ τῶν

του Κόκκινου σε 300 συνθέσεις και 10 δραχμές αμοιβή για την κάθε μία, κατά μέσον όρον, ο Κόκκινος εισέπραξε για το τέρατο έργο του 3.000 δραχμές! Αυτό μονάχα φανερώει ποιά ήταν η έποχή εκείνη και ποιός ήταν ο Κόκκινος. Κι' αν τολμούσε κανείς και του συνιστούσε να αλλάξει επάγγελμα ή να ζητήσει κάποια θέση, αφού δε μπορούσε να ζήσει από τις συνθέσεις του· θα γινόταν χεθρός του.

Η δράσις όμως του Κόκκινου δεν περιορίστηκε στις συνθέσεις του. Ήταν μαθητήματα μουσικής και μάλιστα επί ένα διάστημα πήρε μαθήματα απ' αυτόν κι' η έκλεκτη σοπράνο του Έλλην. Μελοδράματος Άρτεμις Κυπαρίση, όταν ήταν ακόμα κοριτσάκι.

Εκτός από τα μαθήματα είχε πάντα έτοιμη και τη χορωδία του, «τα παιδιά τόν». Κι' αν δε θα τραγουδούσαν στην Άθινα, θα πήγαιναν στην Κρήτη, στην Πόλη, στην Αίγυπτο, όπου ή επιτυχία τών τραγουδιών και της χορωδίας του ήταν πάντα θριαμβευτική.

Πραγματικό όμως θρίαμβο έσημείωσε η χορωδία του στο Μάντισοτερ της Άγγλας. Γινόταν εκεί το 1911 μία διεθνής έκθεσις κι' ο Κόκκινος πήρε έξη τραγουδιούς τους έντυσε με φουσαντέλλες, κι' έκαμε την εμφάνισή του στην έκθεση. Η επιτυχία ήταν μοναδική, αλλά και η προπαγάνδα για το άθιναϊκό και το δημοτικό τραγούδι εξαιρετική. Οι Άγγλοι είχαν μείνει κατάπληκτοι.

Ζηλευτή δράση σημείωσε ο Κόκκινος και με τη Φιλική Μουσική Ένωσις» που τα γραφεία της ήταν τότε στην όδον Άγιου Μάρκου, άπέναντι στο Ιερό της δμωνίου εκκλησίας. Πρόεδρος ήταν ο γιατρός Άθανασιάδης και Διευθυντής ο Κόκκινος. Απ' αυτή τη Φιλική Μουσική Ένωσις» βγήκε πληθώρα τραγουδιών που πολλοί απ' αυτούς έλαβαν μέρος και στο μελόδραμα.

Τότε περίπου έγινε και η άπαγωγή της Μαργούλας. Έρωτόληπτος καθώς ήταν — δεν τολμούσε ποτε μία καινούρια άγάπη— είχε άγαθήση την κοπέλα αυτή. Ο μεγάλος περιορισμός της, έμπόδιζε τόν Κόκκينو να πλέη το είδύλλο του. Άποφασίστηκε λοιπόν να την άπαγάγη. Πήρε ένα φίλο του, και, στις 7 τού πρωί, χειμώνα καιρό, βρέθηκαν στην πλατεία του Ιερού λόχου, στην άρχη της όδου Εδριπίδου. Ο Κόκκινος τρώσους στο σπίτι της Μαργούλας, πέταξε στο φίλο του ένα μπουγαλάκι ρούχα και κατέβηκε βστερα κι' αυτός, συνοδεύοντας περίφρανα το αισθηματικό του Ινδαμα...

Ο τρόπος που έγραψε ο Κόκκινος, ήταν καθαρά καλλιτεχνικός; παράξενος. Σηκωνόταν πάντα τη νύχτα η γυναίκα του τού έφερνε έναν καφέ και τόν άφινε μόνο του. κι' οι πρώτες άκτινες τού ήλιου, ένδ το πετρέλιο της λάμπας είχε σισθί, φώτιζαν ένα γραμμένο χαρτί της μουσικής, και τόν Κόκκينو άγκάλια άκόμα με την κήρυκα του, ποτισμένη συχνά από τα δάκρυα του. Δάκρυα αδύρμητα ηγαία.

Δέν αιοθάθηκε ποτέ την παρακμή της δυσκολία όταν συνέθετε. Είχε τόσο πλούσια έμπνευση και αισθηματά, ώστε έφτανε να άφιση ελεύθερη την καρδιά του μέετ τη νύχτη στην άσυχία, και να γράφει επί άόκνηρα εκκοισιτεράωρα. Στίχους δέν έβρισκε εύκολα. Και για τούτο, έβινε μόνος του τού θέμα τού τραγουδιού στους γνωστούς του ποιητές.

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

Έπισκεφθείσα πρό καιρού τη Γαλλική πρωτεύουσα ή Φινλανθή καλλιτέχνις Ήρώ Συνέλλαν δέν κατάρθωσε να βρη ούτε ένα δωμάτιο, ούτε μία «σοφίτα» διά να έγκαταστήσει τού άτελεί της στο περιάλητο άλλα και ύπικρορεμένο από ένουικους «Καρτιέ-Λατιν»· Η ζένη επισκέπτρια έρριψε τότε την ίβια για την Ίδρουι μιάς διεθνούς «καλλιτεχνικής πόλεως». κατά τού όπύδειγμα της «πανευρωπαϊκής πόλεως» που λειτουργεί πλησίον τού άραιούτου Πάρκου Μονουορι από τού 1939.

Τη περασμένη ββομάδα οι άρμόδιες άρχές της Γαλλικής πρωτεύουσας άπεφάσαν να προχωρήσουν για την πραγματοποίηση της λαμπρής αυτής ίβιας. Η μελλοντική «καλλιτεχνική πόλις», ένα κτήριο άφιερωμένο στην στέγασιν όλων τών ένών και έπαρχιωτών καλλιτεχνών που επισκέπτονται τού Παρίσι, θα άνεγερθή εις την ιστορική προκομια του δημαρχείου. Τό κτήριο θα έχη πρόσμιο προς τού Σηκουάνα και την άωρα νήσο τού Άγιου Λουδοβίκου, και ή άνομαστή «Νότερ Ντάμ» δέν θα άπέχη παρά όλίγα βήματα.

Τό δημοτικό συμβούλιο τών Παρισίων ψήφισε την παραχώρησι του σχετικού οικοπέδου. Έπίσης για 90 χρόνια παρεγώρησε και τού περιήμου μέγαρο τού Ωμόν, που κτίσθηκε κατά τόν 15ον αιώνα.

Συνδρομές για την έκτέλεσι τού σχεδίου γίνονται δεκτές από όλες τίς χώρες, που θέλουν να μετάρχουν σ' αυτό. Ήδη ειδικές έπιτροπές συνενκοτήθηκαν στην Φινλανδία, τη Σουβία, τη Νορβηγία και τη Δανία. Ένδιαφέρο μεγάλο δείξαμε επίσης ο Καναδάς και η Αίγυπτος.

Η «Καλλιτεχνική Πόλις», όταν άποπερατωθή, θα περιλαβάνη 200 έργατήρια και διαμερίσματα άπαφών διαστάσεων —άπό ένός δωματίου με κουζίνα μέχρι όλοκλήρων όρόφων—. Οι γάλλες που χρειάζονται λιγώτερο φώε από τούς ζωγράφους, και οι μουσικοί που δέν χρειάζονται ειδικό φώε, θα διαμένουν εις τούς κατωτέρους όρόφους. Άντιθέτως οι ζωγράφοι θα έχουν έξασφαλισμένα τα ψιλά πατώματα.

Στά 1920, ο Κόκκινος είχε πιά άποκάμει οικονομικά και ήθικα. Στο μουσικό μας όριζον είχαν επικρατήσει ο Σκακελάρηδης ο Χατζηπαυστόλου και ή Έλληνική Όπερέτα κατακτούσε τούς πάντας. Η χορωδία τού Κόκκινου δέν είχε πέραση πιά, όπως πριν. Τότε τόν ζήτησαν από την Πόλη με όρους περιήφρους. Ήθελε πολύ να φύγη από την Άθινα, άλλα, δέν ήθελε να πάη στην Πόλη, γιατί προισθανόταν πώε κάτι κακό θα τού συμβή.

Η προσίθηση του βγήκε δυστυχώς σωστή. Στις 6 Ιανουαρίου τού 1920, πέθανε στην Κωνσταντινούπολη από καρδιακή προσβολή, σε ήλικία μόλις 56 έτών.

Άνομοφιλήτητα άν όλοι οι συνθέτες της παλιής Άθινας ήταν ήρωες μιάς εύγενικής ίβιας —και ήσαν— ο Κόκκινος ήταν ο ήρωας τών ήρώων αυτών. Τό έργο του είχε βαθύτατη εδεργική επίδραση και θαυμαστά άποτελέωματα στο λαό μας, και συνέτέλεσε σημαντικά στην καλλιτεχνική διαμόρφωση τού μουσικού του αίσθηματος.

ΑΝΤ. ΚΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τού κ. Π. ΒΡΕΤΟΥ

"Αν υπάρχουν στον αίωνα μας ακόμη εκπαιδευτικοί που άρνούνται την ψυχολογική δύναμη της μουσικής, και άλλοι που την παραβλέπουν, είναι, αλλά τη θεωρούν σαν κάτι ασήμαντο και άμελητο, είναι γιατί αυτοί οι ίδιοι δεν έλαβαν ποτέ μουσική μόρφωση, και, πρό πάντων, δεν έμαθαν ποτέ να ακούν αυτήν τη μουσική, που συνηθίζουμε να τη λέμε «καλή».

Δεν μπορούμε να άρνησθουμε την αξία σ' ένα μεγαλόγραμμα του Μπετόβεν, επειδή τ' άκουσαν μερικοί που γι' αυτούς τ' άπαντον στη μουσική είναι τ' κλαρίνο του γόφτου, ή τ' τραγουδάκι της μόδας. Άλλά και δεν πρέπει να έχουμε την άπαίτηση να καταλάβουν ένα δύσκολο Έργο, αν δεν άρχισουν από πολόν καιρό να άκουνε κάτι από την κλασική μουσική στην άρχη πολύ άπλο και σιγά σιγά, έφ' όσον άνεβαίνει τ' επίπεδο της μουσικής των αντίληψης, κάτι πιά δύσκολο. Και δεν φτάνει μόνον αυτό, αλλά και κάτι πρέπει να γνωρίζουν για την άρχιτεκτονική - φόρμα της κλασικής σύνθεσης, για τ' όργανα πού άκουν, για τήν ιστορία της έποχής πού γράφτηκε τ' έργο, καθώς και για τή ζωή τού συθέτη. Όλα αυτά βοηθούν στη μουσική κατανόηση. Η μουσική άκρόαση πρέπει να γίνει μάθημα και συνήθεια, γιατί είναι γεγονός ότι άγαπάμε να άκουμε τ' είδος της μουσικής πού συνηθίσουμε ν' άκούμε. Και άν γεννιόμαστε Κινέζοι ή ζούσαμε στην Κίνα θά μάς άρεσε καλύτερα ή κινέζικη μουσική.

Παραδεχόμαστε πρώτα πρώτα τή σημασία της έθνικης μουσικής παράδοσης και τή σεβόμαστε σαν κάτι άληθινό, πού ξεπετάστηκε από τήν ψυχή έθνός λαού. Έμεις σαν Έλληνες, είτε κάτοικοι των πόλεων είμαστε, είτε χωρικοί, πρέπει βέβαια πρώτα πρώτα να έδουμε τή δική μας μουσική. Άλλά ή μουσική είναι γλώσσα πολό εκτεταμένη, και ή καλή ή ουσική ξεπερνά τ' όρια έθνός και γίνεται, σαν κάθε άνωτιστόγραμμα, κτήμα όλόκληρης της άνθρωπότητας. Για να γίνει όμως κτήμα μας και να επιδράσει επάνω μας εδεργεταικά, πρέπει να μάθουμε να τήν καταλαβαίνουμε. Κι αυτό δεν γίνεται μόνο του. Γι' αυτό όπως κάθε εκπαίδευση, έτσι και ή μουσική εκπαίδευση πρέπει να κατευθύνεται.

Αυτό γίνεται ανέκαθεν σ' όλα σχεδόν τ' πολιτισμένα κράτη. Μόνον πώς άνάλογα με τήν ιστορική έποχή και τ' πολιτιστικό καθοστάς, άλλοτε γίνεται με τήν έμφυση τού κράτους και με αύτρηά προμελετημένο πρόγραμμα, κι άλλοτε τ' κολέγια, οι μουσικές σχολές κι οι διάφοροι μουσικοί σύλλογοι προσπαθούν, με δική τους πρωτοβουλία, να διδάσουν και να έπιβάλουν τή αντίληψη των. Σέ άλλα πάλι κράτη, ο δάσκαλος, πού, είτε πραγματικά είτε κατά συνήκην, έξερει περισσότερα από τούς άλλους, αναλαμβάνει να καθοδηγήσει σύμφωνα με τ' όλοστο του, τ' μαθητόκομο του.

Έμεις σ' τ' ζήτημα αυτό, έχουμε πλήρη έλευθερία δράσεως. Τ' κακό όμως είναι, ότι αύτη ή έλευθερία προέρχεται από άδιαφορία σ' ότι άσφρά τ' μουσική κατεύθυνση της νεολαίας. Έτσι βλέπουμε τούς μαθητές

πού πάνε έκδρομή, να τραγουδούν, όταν μέινουν χωρίς έπιβλεψη, με ξεχωριστή ευχαρίστηση τ' κακογόστο τραγουδία της έποχής, όχι γιατί τ' παιδιά δεν έξερουν άλλα, άλλα γιατί αύτ' τ' τραγουδία της μόδας τ' ζούν στο σπύτι τους.

Άλλά και τ' μέσα με τ' όποια έπιδίδει κάθε κράτος να κάμει μουσικό πολιτισμό, είναι διαφορετικά, άνάλογα με τή σημασία πού δίνει σ' τ' ζήτημα της μουσικής διαπαιδαγωγήσης. Τ' μέσα αυτά, στον τόπο μας, περιορίζονται στη φωνή κυρίως τού δασκάλου. Η έλλειψη από τ' σχολείο τού κατάλληλου μουσικού όργάνου δεν όφείλεται σ' οικονομική άνεχσία, γιατί σέ πολλά σχολεία για άλλα μαθήματα υπάρχει πραγματική πολυτέλεια, αλλά από καθαρή άδιαφορία πού δείχνουμε σ' τ' μουσικοπαιδαγωγική μας πολιτική.

Άς μάς συγχωρήσει ό άναγνωστής μας τή γκρινιάρικη ελασγωγή αύτου τού άρθρου μας, και άς μάς επιτρέψει ο φιλόμουσος να τ'ο κεντρίσουμε λιγάκι τή φαντασία με τήν πρόχειρη μελέτη πού θά κάνουμε στην άρχη με τ' έποπτικά διδακτικά μέσα.

Είναι άναμφισβήτητο ότι τ' άκουσμα πού επιρράζει περισσότερο ένα παιδί ψυχικά, είναι έκείνο πού μπορεί να τ'ο δώσει ένα άλλο παιδί είτε με τραγουδί είτε με όργανο.

Τ' ιδεώδες λοιπόν θά ήταν να μπορούσαμε να προσφέρουμε συνεχώς για μουσικό όκουμα σολίστας της ήλικίας των παιδιών πού άκουνε ή παιδικές χορωδίες. Μέχρις έθνός σημείου αυτό δεν είναι δύσκολο, και όμως σπανίως γίνεται.

Μέσα σέ μιá τάξη, ένα παιδί πού έχει ώραία φωνή όταν μάθει κα λ ή να τραγουδί, είναι έξαιρετικός σολίστας, για μιá πρόχειρη συναυλία όλίγων λεπτών. Άρκει να συνηθίσουμε τ' άλλα παιδιά να άκούν με προσοχή και με άριστη τ'ο τραγουδί του, χωρίς να προσπαθούν να «βοηθήσουν» και χωρίς να κοροϊδίσουν τόν τραγουδιστή από ζήλεια. Έτσι μπορεί κά πρέπει να μάθουν τ'α παιδιά να άκουν, κι έτσι θά γίνει μιá καλή άρχη για τ' μάθημα της «μουσικής αντίληψης» με τόν πιο εύκολο και άπλο τρόπο. Για τόν ίδιο σκοπό μιá σημαντική όφέλεια θά προκύψει από τή συνεργασία Σχολείου και Όδειού, όταν υπάρχει τέτοιο, στην περιοχή τού σχολείου. Και ή πρωτοβουλία μιás τέτοιας συνεργασίας μπορεί να προέρχεται από τ' δάσκαλο τού όδειού π.χ.: Ό καθηγητής τού όδειού βλέποντας πώς ό Α' μαθητής του πού φοιτά σ' τ' τάδε σχολείο, είναι ικανός να παίξει σ' τ' όργανο τού Ικανοποιητικά ένα δυο κομμάτια, έπισκέπτεται τ' δάσκαλο τού σχολείου, πού σίγουρα θά τόν δεχθεί με μεγάλη ευχαρίστηση, και θά συνηθισουν για τ' πρόγραμμα μιás πρόχειρης συναυλίας. Η έπίδραση της συναυλίας αύτης θά είναι άφάνταστα εδεργεταικά και για τόν σολίστα και για τούς άκροστάς.

Τήν ίδια εδεργεταική έπίδραση θά έχει και μιá συναυλιούλα μαθητών έθνός σχολείου σ' ένα άλλο σχολείο, ή τών μαθητών μιás τάξεως σ' μιá άλλη τάξη, έστω και

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Τού κ. Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Τό ενδιαφέρον του κόσμου για κάθε κινηματογραφική εκδήλωση, κάθε μέρα μεγαλώνει. Κι' ό πιο αδιάφορος παρουσιάζει μερικώς... σταγόνες ενδιαφέροντος για την 7η Τέχνη. Ή «Μουσική Κίνηση» θά θεωρούσε σοβαρή της παράλειψη άν δέν ενήμερον τό αναγνωστικό της κοινό και στον τομέα αυτό της τέχνης. Γι' αυτό από τό σημερινό μας τεύχος καθιερώνουμε μία ειδική στήλη, όπου ό αναγνώστης μας θά βρισκουν μία άνασκόπηση από τά πιο ενδιαφέροντα κινηματογραφικά γεγονότα του δεκαπενθήμερου.

Κι' άρχίζουμε πρώτα άπ' τόν Έλληνικό κινηματογράφο, για τόν όποιο μπορεί κανείς να πει ότι άρχισε κάπως να βρísκει τό δρόμο του. Ή Έλληνική Κινηματογραφική παραγωγή για πρώτη φορά από της έμφανίσως της θά δώσει έφέτος τό «παρών» σ' έπίσημη κινηματογραφική «Έκθεση».

Κάθε χρόνο στις Βρυξέλλες γίνεται ένα μεγάλο κινηματογραφικό φεστιβάλ, όπου ό κυριότερες κινηματογραφικές έστιες ταινιών (Άμερική, Άγγλία, Γαλλία, Ίταλία κ.τ.λ.) παρουσιάζουν, δτι εκλεκτότερο έχουν να νά επδείξουν. Έργα όλα τέλεια όρτίωματα από κάθε άποψη, σ' σημείο του πολλές φορές ή τελειότητα τους αυτή φέρνει τό δύσκολη θέση τη συνοφρομένη Κριτική Έπιτροπή. Και για νά γίνουμε παραστατικότεροι, περί-στου τό φεστιβάλ τών Βρυξέλλων, ή Έπιτροπή θά βρήκε σκοβρα προκειμένου να εκλέξει τό καλύτερο έργο μεταξύ του «Άμλετ», τών «Κόκκινων Παπουτσιών», του «Όλιβερ Τουϊστ», της «Διπλής Ζωής» κ.δ.

Έφέτος άνάμεσα σέ εφάμιλλα έργα θά εμφανισθί με τό μικροσκοπικό της άνάστημα και ή Έλληνική μας παραγωγή, «Έπικίνδυνο πείραμα» θά πής. Σύμφωνα, Άλλά και συγκινητικό... Τά έργα μας που θά παί-χθουν σ' ένα μήνα στο φεστιβάλ αυτό, θά είναι ό «Μαρίνος Κοντάρας» και ή «Άννα Ροβίτη». Σύγκριση με τους ξένους αντίπαλους μας δέν μπορεί να γίνει βέβαια ούτε γι' άστέιο, όμως ό δυο αυτές ταινίες έχουν πολλά άναμφισβήτητα προτερήματα.

Ό «Κοντάρας» άν δέν έχει έκθαμβωτικό πλούτο,

μεγαλύτερη. Άλλος σολίστας που μπορεί να επηρεάσει τά παιδιά βαθεία είναι ό δασκάλος τους. Έβδ σταματούμε με κάποιο διαταγίο. Τι θά είναι τό τραγούδι του δασκάλου σάν καλλιτεχνικό όπόδειγμα; Γιατί και ή κρίση τών παιδιών θά είναι άδύστηρη για ένα μεγάλο. Δέν είναι τό ίδιο να διδάξει κανείς ένα τραγούδι που ζητάει φωνητική συνεργασία δασκάλου και παιδιών, με τό να παρουσιάζει κανείς ένα τραγούδι με σκοπό τό όκουσμα μόνου του τραγουδιού. Γιατί στη δεύτερη αυτή περίπτωση άν σημειωθεί μία όποτυχία ή επανάληψη είναι άδύνατη, και τό άποτελέσματα εξαιρετικά δυσάρεστα. Δέν είναι όμως σπάνια ή περίπτωση σ' ένα σχολείο με πολλούς δασκάλους ή σέ μία εκπαιδευτική περιφέρεια, να βρεθί δασκάλος με ταλέντο στο τραγούδι ή σ' όργανο. Και οιδus δασκάλος θ' άρνείωται, άν τόν παρακαλούσαν ή του έιδαν κάποια ήθική όμοιότητα προσφέρει τό ταλέντο του για τά παιδιά της περιφέρειας του.

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

οκνηθοσίας, έχει όμως ένα άλλο θαυμάσιο χάρισμα. Έχει ειλικρίνεια, μυρίζει Αίγαιο, έχει Ρωμαίο λεβεντιά, και τά γραφικότατα Νησιά μας είναι χίλιες φορές πιο όμορφα από όρισμένα φαντασμαγορικά «νεκτορά» της ύπερατλαντικής Κινηματογραφουπόλευς. Τό ίδιο και ή «Άννα Ροβίτη». Είναι ένα φιλμ γεμάτο συμπαιθητική απλότητα.

Άν ό κριτής που άποτελούν την Έλλανόδιο Έπιτροπή του «Φεστιβάλ» τών Βρυξέλλων είναι καλόπιστοι θεαταί και ξέρουν να εκτιμούν τόν κόπο του φτωχού-που μοχθεί παρά την άδυναμία του, να φέρει την Τέχνη σ' όσο μπορεί ψηλότερο επίπεδο, τότε άσφαλώς θ' άντικρούσουν τόν «Κοντάρα» μας και τη «Ροβίτη» μας, με συμπάθεια κι' άγάπη.

Δέν θά ζητήσουμε άλλωστε — έτοι φαντάζομαι — πατύρους, βραβεία και δάφνες. Δυο καλά και ένθραυτικά λόγια θά μας φτάσουν για να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας αυτή...

Έν τώ μεταξύ για την προσεχή περίοδο έτοιμάζονται άρκετές νέες ταινίες. Τό εύχάριστο είναι ότι τά νέα Έλληνικά Έργα αναγγέλλονται από ανθρώπους σοβαρούς, με βετική άξια και με άξιόλογο καλλιτεχνικό παρελθόν. Οι αυτοσχέδιοι «παραγωγιστές» και «σκηνοθέτες» έδήλωσαν εύτυχώς σιωπηρώς παραίτηση. Κατάλαβαν ή μάλλον οι άποτυχίες των τούς έβωσαν να καταλάβουν, ότι ό κινηματογράφος δέν είναι «άμπέλι του μάρμπα» τους, όπου μπορούν να τό τρυγούν άτιμώρητα.

Τό περίφημο θεατρικό έργο του Μπόγγη «Άρραβωνιάσματα» διασκευάστηκε καταλλήλως από την λογοτεχνία και παραγωγή του «Μαρίνου Κοντάρα» κ. Μαρία Χατζηνίκου και σέ λίγο θ' άρχισι να γυρίζεται. Θά παίξουν μ' επί κεφαλής τόν Αιμίλιο Βεάκη, ή Έλλη Ξανθάκη, ό Νίκος Τζώγιας, ό Ντίνος (Ήλιόπουλος και άλλοι γνωστοί ήθοιοί του Έλληνικού Κινηματογράφου. Δυσκολία παρουσιάστηκε στο ζήτημα της έκλογής της πρωταγωνίστριας. Ύστερα όμως από πολλούς κόπους, βρέθηκε κι' αυτή. Πρόκειται για μία κοπέλα με πολύ ταλέντο — άνακάλυψη της κ. Κατζηνάκου — ή όποια κατά τις προβολές τών ειδικών θά έχει μεγάλη έπιτυχία στον κινηματογράφο. Όνομάζεται Μαργαρίτα Εύαγγελάτου — Λαμπρινού (άνηψα του μαστρού Ά. Εύαγγελάτου)

Ή μουσική για τ' «Άρραβωνιάσματα» θά γραφί άπ' τό γνωστό μας συνθέτη κ. Γ. Καζάσσηλου και της σκηνογραφίας του θά φιλοτεχνήσει ό κ. Γ. Τσαρούχης. Τη σκηνοθεσία της νέας αυτής Έλληνικής ταινίας άνλαβει ή ίδια ή κ. Κατζηνάκου.

Άλλα Έλληνικά φιλμ που θά δοθίμε κατά την προσεχή σαζόν, θά είναι ή νέα παραγωγή της «Φίνος-Φίλμ» που γυρίζεται από τό Γιάρογο Τζαβέλλα με τίτλο «Ό μεθόστακος» με σενάριο δικό του.

Ή νέα ταινία τών στούντιο του είναι μία άνάλαφρη κωμωδία, με πρωταγωνιστές τόν Όρέστη Μακρή, τό Δημήτρη Χόρν, τη Μ. Άλκαίου, τη Μίλιου Κωνσταντοπούλου, τό Νίκο Βλαχόπουλο κ. δ. Όπως πάντα, έχουμε μεγάλη έμπιστοσύνη και στη νέα αυτή Δημιουργία του Φίνου.

Γυρίζονται όμως κι' άλλες Έλληνικές ταινίες για τις όποιες θά μιλήσουμε σέ προσεχές μας σημεία.

Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΠΕΡΕΤΤΑ

Αναμνήσεις του κ. Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

«Αλλά ή πλέον παράξενη νοοτροπία —κρατικής άρχης αυτήν την φορά— παρουσιάσθη εις τὸ γνωστὸν ἔργον «Βασιστικὸς». Τὸ ἔργον τοῦτο κατὰ τὴν πολεμικὴν ἐκείνην περίσθον (1918), λόγω τῆς ἐπικαιρότητος καὶ λόγω τοῦ «τραγουδιοῦ τοῦ μετώπου» ποὺ κάθε βράδυ προκαλοῦσε φρενιτὰ ἐνθουσιασμό, ἐθεωρήθη ὡς πατριωτικὸν καὶ ὡς ἀναπνεύσασθαι τὸ ἀσθητικὸν τῆς πατρίδος. Ἡ τότε Κυβέρνησις, πληροφορηθεῖσα τὸ πρᾶγμα, ἠθέλησε νὰ μᾶς ἀνταμείψῃ ἐμὲ καὶ τὸν θιασάρχην Παπαϊωάννου καὶ προσεφέρθη ν' ἀγοράξῃ κάθε βράδυ διακόσια εἰσιτήρια τὰ ὅποια θὰ διέθετε ἐκείνη ὅπως ἐνόμιζε. Ἠρνήθημεν ἐχαιρήσασθαι τὸν κομι-

στὴν τῆς προτάσεως ἀντιπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως, πρὸς τὸν ὅποιον ἐδηλώσαμεν ὅτι τὸ ἔργον δὲν εἴχεν ἀνάγκην ἐνισχύσεως χρηματικῆς, ἀφοῦ κάθε βράδυ τὸ θέατρον ἦτο κατάμεστον. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ καὶ πάλιν μᾶς συγχάριε διὰ τὰ πατριωτικὰ μᾶς αἰσθήματα, ἔφυγε. Μετὰ δύο ἡμέρας λαμβάνομεν μίαν διαταγὴν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας, διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύοντο αἱ παραστάσεις τοῦ «Βασιστικοῦ». Ἐπῆγε νὰ σπᾶσθαι τὸ μισθὸν μᾶς. Ἀπὸ τῆς μισθῆς καὶ τῆς Κυβερνήσεως μᾶς συγχαιροῦμεν ἠθέλη νὰ μᾶς ἀνταμείψῃ ἐπ' τὴν ἄλλην, ἡ Ἀστυνομία μᾶς ἀπηγόρευε τὸ ἔργον. Κατάπληκτος θῆβαιν πρό τοῦ Ἀστυνομικοῦ Διευθυντοῦ ὁ ὅποιος μάλιστα ἦτο καὶ προσωπικὸς μου φίλος.

—Τὶ συμβαίνει; —τοῦ λέω.

—Μὲ αὐτὸ τὸ ἔργο ποῦ ἔγραψες —μοῦ ἀπαντᾷ— καταρρίπτεις καὶ προσβάλλεις τὸ γόητρον τοῦ Στρατοῦ!

—Καὶ πῶς;

—Αὐτὸς ὁ τενόρος πρέπει νὰ βγάλει τὴ στολὴν τοῦ στρατιώτου.

—Μὰ καλὰ ἀφοῦ ἔρχεται κατ' εὐθείαν ἀπ' τὸ μέτωπον; —Δὲν μ' ἐνδιαφέρει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται. Ἄς ἔρθῃ μὲ πολιτικὰ. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φορῇ τὴ στολὴν ἑνὸς ἐραστῆ ποῦ ἔρχεται νὰ ξελογιάσῃ μίαν παντρεμένην.

—Μὰ...

—Ἐπειτα αὐτὸν τὸν Συνταγματάρχη ποῦ εἶχες νὰ τὸν βγάλῃς ὄχις δόλοιο.

—Γιατί;

—Δὲν στέκει στὴν ἀξιοπρέπεια ἑνὸς Συνταγματάρχου νὰ χορεύῃ πόλκα καὶ νὰ ἀκίχεται!

Διὰ πρῶτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν μου μουγκάθηκα! Ἐνοιῶσα ἕνα ἀβυσσολόγο χόμας. Νὰ χωρίζῃ τὴν ἀντίληψιν μου ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀστυνομικοῦ ἐκείνου Διευθυντοῦ. Ὅταν κάποιος συνηθᾷ, τὸν ἐρώσῃτε ἂν χωροδοσὸς ὀπισθοποιεῖ συμβιβασμὸς καὶ τέλος ἐμείναι μὲ συμφωνοῖ νὰ ντύσασθαι μόνον τὸν Συνταγματάρχη

μὲ πολιτικὰ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ αἱ παραστάσεις τοῦ ἔργου. Τὸ κοινόν, βλέποντας αὐτὴν τὴν ἀρλουμποειδῆ μεταμφίεσιν καὶ μαβαίνοντας τὴν αἰτίαν, ἤρχισεν νὰ εὐφορῇ ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἔργου. Εὐτυχῶς, μετὰ τῶν συγχῶν ἀκροατῶν, ἦσαν καὶ οἱ τότε ἴτακοὶ διοργανωταὶ τῆς Ἀστυνομίας, οἱ ὅποιοι καὶ ἐπενέβησαν καὶ ἤρθη ἡ κωμικὴ ἐκείνη διαταγὴ, πρὸς ἐφραδίαν τῆς τότε ἀστυνομικῆς νοοτροπίας.

Ἡ 12ῃ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1908

Αὐτὰ περίπου ἔγιναν μῆσα στὰ 40 χρόνια τῆς ἑλληνικῆς ὀπερέτας ποῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν πρῶτην ἐκείνην παράστασιν τῆς «Νιτοῦς» τὴν 12ην Σεπτεμβρίου 1908.

Ἡ 12ῃ Σεπτεμβρίου 1908 εἶναι πράγματι μιά ἀξιοσημείωτος ἡμέρα διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ μουσικοῦ θεάτρο, διότι ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ νὰ κατεργασθῇ καὶ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη, τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θεατρικῆς μουσικῆς, τὸ ὅποιον διεθνῶς ἐκαλλιεργήθη καὶ ἐλαμπρύνθη ἀπὸ μουσουργοὺς ἐμπνευσμένους καὶ ἀπὸ ἀξίας παγκοσμίου φήμης. Εἶναι ἀξιοσημείωτος διότι ἐσπερε τὸν σπόρον τῆς Ἑλληνικῆς ὀπερέτας, ὁ ὅποιος ἀπέφερε τὸσους καρποὺς. Εἶναι ἀξιοσημείωτος διότι ἐγένετο αἰτία, φιλόδοξοι ἐπιχειρηματῆαι καὶ εὐσημεῖοι θιασάρχαι νὰ παραλάβουν τὸ εἶδος, νὰ τὸ ἀνατύξουν, νὰ τὸ προαγάγουν, νὰ τὸ συστηματοποιήσουν, νὰ τὸ στολίσουν καὶ νὰ τὸ φέρουν εἰς τὴν περιωπὴν ποῦ τὸ ἔφεραν. Αἱ πρόοδοι τῆς Ἑλληνικῆς ὀπερέτας μῆσα σ' αὐτὰ τὰ 40 χρόνια εἶναι ἀναμφισβητήτως μεγάλα.

Ὁ κ. ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Θέλομεν δὲ νὰ ἐπιζώμεν ὅτι θὰ ὑπάρξουν εἰς μεγλύτεραι. Καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτὴν ἐνυαμινοῦμεν τὸ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ὀπερέτα ἔχει ἱστορίαν. Τὴν Ἑλλ. ὀπερέταν ἐτίμησεν ἡ πέννα τοῦ Σαμάρα καὶ τοῦ Λαυράγκα. Ἑλληνικὰ λιμπρέτα ἔγραψαν οἱ διαπρεπέστεροι τὸν δραματικὸν μας συγγραφεῶν, ὅπως ὁ Μπόμπης Ἄννινος, Τσοκόπουλος, Δημητρακόπουλος, Δεληκατερίνης, Ξενοπούλου, Ἀδσκαρῆ, Μωραϊτίνης, Ποταμιάνος, Σουσινοῦ, Γ. Βλάχος κ. ἄ.

Ἀλλὰ καὶ στὸ στρατιωτικὸν ἀκόμα ποῦ πολεμοῦσε ἔδωκε τὸ πολεμικὸ τοῦ τραγοῦδι καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς πολλὰς ἐποχὰς εἰς τὰ Μικρασιατικὰ πεδία, οἱ στρατιῶται μὲς ὀρωποσαν ἐνάντια στὸν ἔχθρο, τραγουδοῦντας τὸ πατριωτικὸν τραγοῦδι τοῦ «Βασιστικοῦ». «Ψηλὰ στὸ μέτωπον». Τὰ τραγοῦδια τῶν ἑλληνικῶν ὀπερετῶν διέβησαν ἀκόμα καὶ τὰ σύνορα τῆς Χώρας μας καὶ ἐφθασαν εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἀνήλθαν ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Ἰμαλία, ὅπου εἰς κομψὰ καὶ πολυτελῆ ψυχαγωγικὰ κέντρα, ἐξετελέσθησαν ἐν μεταφράσει, ἀκόμα καὶ ἀπὸ καλλιτέχνας Ἰνδοῦ, πρὸς μείσθην τέρψιν ἀλλὰ καὶ ἔθνικην ὑπερήφανον τὴν ἐκεῖ ξενη.

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΞΑΝΑΖΗ

Τού κ. ΓΙΑΝΝΗ ΣΙΔΕΡΗ

Μαζεύτηκε λοιπόν η επιθεώρηση, κλείστηκε στον έ-
αυτο της και δέν τόλμησε να ξαναφάει μετά τις τόσο
μεγάλες άποτυχίες της επί το 1895.

Ό πολή γνωστός διευθυντής της «Εσπερινής» που
Έγραψε και θεατρικά Έργα, ο Π. Γιάνναρος είχε έτοιμη
στην χρονιά εκείνη με τα μαθηδάρματα και μια καινού-
ρια έπιθεώρηση τό «Απ' όθα έθ' όλους».

Είς μέτην έδωκόμοσιν στην «Εστία» (30 'Απρ.) μια
έπιστολή για να μιλήσει για την πρωτοτυπία της για
φορά που δέν άνέβηκε πριν από τα έπεισοδια, δέν μό-
ρισε να παίξει πιά δέν τό σκόνη η έσχιη.

Έπίσης είχε αναγγελλεί και κάτι άλλο με τόν τί-
λο «Όλυμπιακή άγώνες» θα είχε 25 τραγουδάκια, σκη-
νογραφίες κι ένδυμασις πολυτέλεις τότε κοντά, 24 Μαρ.
— 3 'Απρ, 1896 γινήκανε οι άγώνες. Όμοια κι αυτοί
δέν παίχτηκαν.

Στά 1899 ο μεγάλος ήθοσιος Εύάγγελος Παντό-
πουλος αναγγέλλει άλλη επιθεώρηση, τό «Τρεχάτε να
δείτε». Άλλά κι αυτό, παρά τό ότι ο συγγραφέας του
ήταν θασάρχησ δέν μόρισε να συγκεντρώσει τ' άπαι-
τούμενα ένδοια προγινωτικά για να φτάσει στην προ-
μέρα.

Δέκα χρόνια δέν άνέβηκε στό έλληνικό θεάτρο τέ-
τοιο Έργο.

Άλλά στις 2 Αύγουστου 1905 στό θεάτρο «Πανελ-
ληνισ» τό σημερινό «Μοντάλι», ο Παντόπουλος παρου-
σιάζε τό «Έβώ κι έκει» τόν Γ. Τσοκοπούλου και Π.
Δημητρακοπούλου που ήταν μία άλληη κινηματογρα-
φική επιθεώρηση, από την όποια περνούσαν με αστα-
ρην δια τά κομικά και τ' άστειας, όπως έλεγαν στις
διασημώσεις.

Παίζοταν συνεχώς επί μιαν έβδομάδα! —Αισιόδο-
ξο σημείο αυτό που Ίδειται τό τό έθος είχε άρχισι
ν' άρσιει και πάλι. Εστούριζε τάς άβιθιας και τόν ποι-
ητήν— όμηγήν τους τό Νήν, τή Δούγκαν, και κάποιαν

τεμέναν Έλλήνων. Πανταχού του κόσμου αι μουσική
θα παίζουσαν πάντα ένα κομμάτι από έλληνική όπερέτα,
όπως μιάς πληροφροσί δια βελτίου της τακτική η Γαλ-
λική 'Εταιρία Συγγραφέων, Συμβών και Έκδοτών, η
έντεταμένη τήν εσπρέζην τόν συνθετικών μας δικαιω-
ματων. Από τής συστηματισόσεως και από τής Ιθρύ-
σως της καθαυτ έλληνικής όπερέτας υπό τού άειμνή-
στου Παπαϊωάννου, τό έθος διεμορφώθη εις Σχολήν η
όποια μορφή να όνομασθήν κάλλιστα 'Αθηναϊκή. Σω-
ρεια συνθετών έξεπεριεβή από την Σχολήν εκείνην, όπως
και σορεία καλλιτεχνικών αστέρων ελάμπρυναν τό όπε-
ρεττικόν μας στερέωμα. Τό έθος άπεδείχθη πρακτικό-
τατόν.

Άς μη παρανευθοθόν οι μόστα του σοβαρού θεά-
τρον. Καί η όπερέτα είναι άπότοκος μιάς τέχνης. Άς
συλλογισθοθόν ότι και τό ελαφρόν έχει και αυτό την
τέχνην του.

Άς θυμηθοθόν ότι πλάι στόν Πλάτωνα ήταν ο Λου-
κιανός, πλάι στόν Σοφοκλή ο Άριστοφάνης, πλάι στόν
Μασενί και στόν Σάνν Σάνν ο Όφειμπαχ και ο Λεκόσ
και πλάι στό Ρίχαρντ Στράουσ ο Όσκαρ Στράουσ και
ο Λεφάρ.

Ήμεις δέν ήχομεν να άπειδίζομεν άριστοურήματα.
Άλλά μέσα σ' αυτά τά 40 χρόνια, που ήσαν μέλι-
στα χρόνια αντίστοιχα, χρόνια με πολλές λαχτήρες, κατα-
ρώσεμα ν' άποσπάσομε από τόν άκραστί και όχι τό
δένου, που τό τό άποσπάσομε ή καθήμενός σκληρός
άγώνας της ζωής του, άλλα ένα πολύτιμο χαμόγελο,
να τόν μεθύσομε με την «καινον μέλιτιμα χαμόγελο»,
και άμνησκόμο, να τό χαρίζομε. Έτσι και για τρεις
ώρες κάθε βράδυ, τή λημονία και ν' άνεβάζομε τήν
καρδιά του στα χείλη για να τραγουδήση τή χαρά.

Τέλος

Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

άπεργία που είχε γίνει τότε. Στο τέλος της πρώτης
έβδομάδος παίρνε νέες σκηνές, παίχεται με άραία
διαιρέματα ως τό τέλος της περιόδου.

Έγναν σχετικώς άνακρίσει τό Πταισομαδικείο.
Ό σατυριζόμενος ποιητής Νήης καθήγγελε τούς συγγρα-
φείας άρτίσανε βέβαια να παίρουν τό γεγονός σ' έ-
να βήμασιν από τό άκροατήριον, είχε γίνει όμως ο
ντόρος. Πάντως η 'Ακτουμνία έκανε στό βλαστο τή σύ-
σταση να βγαίνει ο ήθοσιος που έκανε τό Νήν, χωρίς
μουσικά. Ό Νήης ήταν παρά πολύ ψηλάς κατά δια-
βολική σύμπτωση ο ήθοσιος Θησεύς είχε άκριβώς τό
ίδιο σουλοβι και η όμοιότης ήταν καταπληκτική η ά-
φαιρεση του μουσικιστού θα ειδώρθηκε, στο φαινόμενο
κάπως τό πρώτα.

Πάντως ο Ξενόπουλος Έγραψε μια πλατιά κριτική
για τό «Έβώ κι έκει» τό περιοδικό «Ανασθηναϊκά» και
περίφημος έπαίνους ο Γ. Παπαντωνίου στο «Σκρίπ».

Ίσως να μην έχουν γραφεί καλύτερα λόγια για την
Έπιθεώρηση από τότε!

Στά 1906, τό καλοκαίρι, στό θεάτρο ο «Άρνιώτης»
—τά σημερινά «Όλύμπια», που ήταν θερινό και τό
θεωρούσαν τό καλύτερο θεάτρο της 'Ανατολής—
παίχτηκε η 'Αθηναϊκή κοινωνία τό 1906. Αύτή
ή επιθεώρηση είχε και ξένα νούμερα και άλλαζε
πολύ συχνά και νούμερά της. Είχε έβδομήματα πρόσωπα
και πρό παντός πολυτέλεια θεαματική.

Τόν άλλο χρόνο, 7 Ιουλ. 1907 παίχεται στο «Νέα
Σκηνή», όπου ο κινηματογράφος «Κιτοπούλη» τα Πα-
ναθηναϊκά τόν Μπ. Άννίνου και Γ. Τσοκοπούλου. Πα-
σάρχησ ο Σαχάρ. Στη γενική δοκιμή δέν τά βρήκαν οι
επισκογραφεί του γούστου του με την έπιμνην του
Σαχάρ όμως έπιβλήθηκε. Προταγωνίστρια η γνωστή
Ροζαλία Νίκα.

Τώρα πιά η Έπιθεώρηση έπιβάλλεται και άκολου-
θούσαν άλλες πολλές με όχι λιγοστή έπιτυχία.

Στις 9 Δεκεμβρ. 1908 άνεβαίνει τό «Αναδόμα» του
Μωραϊτίνη για πρώτη φορά στό «Πανελλήνιον».

Πιό πριν, τόν Αύγουστο, είχε άνεβεί στο «Άρνι-
ωτης» τό «Από Πειραιώς εις Φάληρον» και ο «Κινηματο-
γράφος» του Δημητρακοπούλου στο θεάτρο «Συντάγμα-
τος», τό σημερινό θεάτρο «Κομβήλας».

Οι τίτλοι «Ανασθηναϊκά», «Αναδόμα», «Κινηματο-
γράφος» θα μέινοσαν οι συγγραφείς τους θα γράφου-
σαν κάθε χρόνο επιθεωρήσεις με αυτούς και θα προσθέτου-
σαν διακριτικό τή χρονιά. Σε λίγο θα γίνει υσούτος κι
ένος άλλος πολύχρονος τίτλος ο «Παπαδόλος» του
Βώττη.

Χαρίς καμιά διακοπή θα γράφοταν πιά επιθεω-
ρήσεις. Η 'Αθήνα μας θα τις αγαπήσει ξεχωριστά
και θα τις έχει για τό πιο αγαπητό της είδος. Θα συ-
ντηροθόν όχι μόνο κεντρικούς μεγάλους θάσοου, άλλα
και άπομακρομένους συνοικιακούς.

Οι θάσοι πιά τις παίζανε είχανε συγχρόνως στό
δραματολόγιό τους, δράματα και τραγωδίες και κα-
μώβεις.

Σέ λίγο οι θάσοι και οι ήθοσιοι θα ειδικευθοθόν
και η τωρινή μορφή θα μαντεψιάται.

Άλλά ν' αυτήν θα ήσαν άκίνδυνο να μιλήσομε
σε σύντομα σημειώματα.

Ο δημιουργοί τους η οι συγγενείς τους ζοθόν και
θα παραζηλοθούμε.

Σ' ένα βιβλίο που θαίξει να γραφεί έπιτήδης για
τήν Έπιθεώρηση θα μπορούσε να γίνει λόγος λεπτομέ-
ρης για τόν καθένα και τότε μπροστά στην έρευνα
της άπόλυτης Ιστορικής αλήθειας δέν θα μπορούσε κα-
νείς να διαμαρτυρηθεί.

Θά τά ξαναποθμε λοιπόν τότε,

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΑΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΑΘΗΝΑΙ.— Στις 11 'Ιουνίου, ο Μουσικός Κύκλος 'Αθηνών, έβωσε σε μία έξαιρετικά έπιμελημένη έκτελεση, την έτησια συναυλία του υπό τη διεύθυνση του έγκριτου μουσικολόγου κ. Μίνου Δούνια, στην 'Αγγλικανική εκκλησία της οδού Σίνα. Το πρόγραμμα απέτελετο από τα έξης έργα παλιάς μουσικής, που για πρώτη φορά έκτελούνται στον τόπο μας: Giovanni Gabrieli: Sonata pian e forte και Canzon per Sonar. Henry Purcell: Chamberne, για Εγχορδα και πνευστά, και Joh. Seb. Bach: ένα Motetto και Cantata Νο 104. Σολιστ τραγουδιστές της συναυλίας αυτές ήσαν οι κυρίες Είρ. Λαμπρινίδου, Μ. Κουράκου, Μ. 'Αθανασούλα και οι κύριοι Γ. Παπαϊοκονόμου, Σπ. Περιστέρης και Μ. Σγαριγιαννης.

Τήν ίδια μέρα δόθηκε το Γήπεδο 'Αντιφασιστάς 'Αθηνών, ή επίδειξη της Σχολής Ρυθμικής της κ. Ραλλούς Μάνου. 'Εκτός των ρυθμικών ασκήσεων, οι μαθητριές της Σχολής μάς παρουσίασαν την έξαιρετικά θεαματική έκτελεση μιάς σειράς ελληνικών και ξένων λαϊκών χορών, και την έξαιρετική χορογραφική έρμηνεία δυο έργων του γνωστού μας μουσικοσυνθέτη κ. Γεωργ. Καζάσογλου: «'Αρχαϊκό» και «Τρίπτυχο: του Βουνού, της Θάλασσας και της Γειτονιάς». 'Η αρχαϊκή λιτή όμορφη το πρώτου κι ή δροσάτη λαϊκή χάρη του δεύτερου, δημιούργησαν την κατάλληλη ατμόσφαιρα που περιέβαλε την τόσο έμπνευσμένη χορογραφική δημιουργία της κ. Ραλλούς Μάνου.

Τις 24 'Ιουνίου, το κουαρτέτο εγχορδών του κ. Μίνου Δούνια αποτέλούμενο από τον κ. Μίνα Δούνια (1ο βιολί) τον κ. Στάμο Μεριά (2ο βιολί) την κ. Γκερτρούδη Δούνια (βιόλα) και την κ. Marcia Morse (τσέλλο), έβωσε στο 'Αμερικανικό Κολέγιο Ψυχικού μία συναυλία μουσικής δωμάτιου, χαρίζοντας στο έκλεκτο άκροατήριο που την παρακολούθησε, μία μουσικατή έρμηνεία του Κουαρτέτου Op. 64 Νο 5 του Χάυντν και του Κουαρτέτου σε σολ μείζον του Μότσαρτ.

Τις 20 'Ιουνίου, δόθηκε στην αίθουσα του Πανελληνίου Γυμναστικού Συλλόγου, ή έτησια επίδειξη της νεοσύστατης Σχολής Ρυθμικής της κ. Μαρίας Διαμαντιδουπού μάς έβωσε την ευκαιρία να εκτιμήσουμε την έξαιρετικά εύσυνείδητη κι έπιμελημένη καλλιτεχνική της έρμηνεία.

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ.— 'Η Σχολή πιάνου της Κας 'Ελλης Μαραγκουδάκη—Σιμοπούλου, έκαμε πρό ήμερών την έτησια μαθητική καλλιτεχνική της επίδειξη στην αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου.

Στην επίδειξη όλων των τάξεων της Σχολής έλαβαν μέρος οι μαθηται και οι μαθήτριαι: Π. Μοόντμανου, Μ. Γουσοούση Δ. Μαυτά, 'Ε. Κόντη, Μ. Μαστρανδρέα, 'Ε. 'Αγγελικούση Κ. Γεωργέλου, Τ. Κατασούνης, 'Ε. Παρλαμά, Α. Ποιμενίδου, Ν. Καλαποθάκη, Ρ. 'Εζέγγουλου, 'Α. Γριζάλα, Ι. Μαραγκουδάκη, Ν. Ναυτιλάτου, Μ. Μαρκογιάννη, Ν. Βαποράκη, Σ. Τραυλού, Β. Σοφια, Α. Φυλακτό' Δ. Προκοπάδου, Τ. Μητσάτου, Δ. Ποιμενίδου, Μ. Κορομπόκη, Κ. Πλαδέλη, Γ. Ντεντιδάκη, Ν. Κεκάκου, Π. Γεωργέλου, Ν. Καλαποθάκη, Μ. Πακωτάκη, Μ. Σκανδαλάκη, Β. Χουλιάρα, Ν. Σταυριανάκου Χ. Παρλαμά, Β. Θεοφάνη, 'Ε. Βροβρα, 'Ε. Δέδε, 'Α. Γε-

ωργέλου, Κ. Κονά, 'Α. Κουτροφίνης, 'Α. Σταματοπούλου, Κ. Σταυριανάκου και Α. Κουστορίου.

Το πρόγραμμα συντεληρόρη από τις έμφανίσαις των τελειοφοίτων 'Ε. Γαζδ—Κυδανάρη που έξέτελεσε την «Ταραντέλλα» του Σοΰμαν, 'Α. Θεοφάνη (σχολής δεξιοτεχνίας, με το κρεστίνο του Λασσόν και Φροσσούλα Λαπατά (άρτιστούου) με το «Μέριστο Βάλε» του Λιστ.

Θ/ΝΙΚΗ.— Στο Β. Θέατρο έγινε πρό ήμερών ή μελοδραματική επίδειξις της σχολής της διευθύνσεως όρχήστρας και χορωδίας του 'Ωβείου Θεσσαλονίκης με μουσική διεύθυνση τον νέο μέστρον κ. Κωνσταν. Φλώρου, της τάξεως του καθηγητού Ε. Κ. Φλώρου και με σκηνηκή διδασκαλία του καθηγητού της δραματικής σχολής του 'Ωβείου κ. Γιάννη Κοπανά.

Το πρόγραμμα απέτελετο από την τρίτη πράξι του «'Ορφέας του Γκλόουκ, τή β'. πράξι του «'Ελεθερο Κυνηγού» του Βέμπερ, το «Μάρκο Μπότσαρη» του Καρρέρη, το όποιον απέβωσαν αι κ.κ. Κική Λιάτη Χρυσόση (λυρική όψίφωνος) 'Αλίκη Χατζηπολιτιανού (δραματική όψίφωνος), 'Ολβία Κουϊδου (δραματική όψίφωνος), Γεώργιος Σαμαράς (τενόρος), Μένη Μπόνη (δραματική όψίφωνος), 'Αμ. Κωνσταντινίδης (βαθύφωνος), 'Όλγα Κανταρτζή και Εόρوديη Δημητριάδου. 'Όλα τα νέα αυτά ταλέντα με έπι κεφαλής το νέο διευθυντή όρχήστρας κ. Κων. Φλώρου έχειροκροτήθησαν ζωνηότατα.

ΛΑΡΙΣΑ.— 'Ο Μουσικός σύλλογος με την 33η συναυλία, που δόθηκε για «'Ενα Ιερό σκοπό, όπέρ της ανεγέρσεως του Μητροπολιτικού μας Ναού, έσημείωσε όκόμα ένα σταθμό στην καλλιτεχνική του όδου που έχει αναπτόξει μέχρι σήμερα. 'Η χορωδία, καθώς και ή μανδολινατά έσημείωσαν έξαιρετικην έπιτυχίαν. Το μουσικό μέρος περιελάμβανε τρία μέρη.

Εις το πρώτο μέρος ή χορωδία τραγούδησε το «'Αγιοσ—'Αγιοσ» του Σοΰμπερτ και την «Νυκτωδία» του Μασσενέ. Εις το δεύτερο και τρίτο μέρος παρουσιάστηκαν σε μικτή έμφανή χορωδία—μανδολινατά.

'Η όλη έπιτυχία της συναυλίας όφείλεται στο διευθυντή της κ. Οικονόμου.

Στη χορωδία έλαβαν μέρος οι έξης:

'Ανδρ. 'Ανδρέου, Γεώργ. Γιακούλας, Γεώργ. Γκόλαντας, Κων. Γκόλαντας, Φ. Δασκαλόπουλος, Κωνηνος Καλούδης, Δημ. Μπάζος, 'Αλ. Μήτσου, Μεν. Μήλιος, Ζακ. Νεγρηβ, Πασχ. Οικονόμου, Κων. Παπαϊωάννου, Ν. Παπαθανασίου, Θεμ. Παπαθανασίου, 'Ιωάν. Πάσχος Κων. Πατσιά, Κων. Πατσιομήτης, 'Αθανάσι. Πέρπερας, 'Αλ. Χατζηγρηβάς, Γ. Χαρόης.

'Αβ. Βαλακώστας, Αίμ. Γεωργούλης, Χαρ. Καπριάνδης, Χάρης Λεβής, Μακ. Μαύσης, 'Ιωάν. Μαραγιάνης, Δημ. Μπατάλης, Κ. Νιάνος, Χπ. Παπανδρέπουλος, 'Ι. Παπαπολυμούρου, Δημ. Παπαχρήστου, 'Αντών. Παππάς, Κων. Σιμομήτης, Νίνος Φιλοσόφ.

Στη Μανδολινατά 'Ελαβαν μέρος οι έξης:

'Ελένη Θεοφάνου, Μ. Μακρυγιάννη, Μαρία Παπαζιάκα, Βόπη Ριζοπούλου, 'Ελένη 'Αστεριάδου, Φίλ. 'Αθανασίου, 'Ιω. 'Ανδρέου, Κ. Κεφαλόπουλος, Γ. Μαγλαράς, Ε. Παπανδρέπουλος, Γ. Σακελλαρόπουλος, Νίκος Βαφειδης.

ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ

Επί θέατρο Καποδούλι «Ρέσι» τη Δευτέρα 9 Ιουλίου θα γίνει η έκτη επίδειξη της μελοδραματικής σχολής του Έλληνικού Ώδείου κατά οικική διάταξη του κ. Σπύρου Καλεφτάκη και μουσική διδασκαλία και συνοδεία πιάνου της κ. Δέσποινας Χέλμης.

Θά παίξουν άποσπάσματα από τις όπερες «Κόρμης» με Μικηλά την Βιόλα Ροβία Καλοπαδάκη και Δόν Χοσέ τόν κ. Χρήστο. «Άλεξάνδουκ». «Κουρέας της Σεβίλλης» με Ροζίννα τήν κ. Ροβία Φικιανού—Δασκαλοπούλου και Φίγκερο τόν κ. Στάθην Γράφην, «Φέρδερ» με Σαρλόττα τήν Βιόλα Τελάτη Γεωργιάδου και Βέρθερ τόν κ. «Άλεξάνουλα», «Ριγολέττο» με Τζιζέλα τήν Βιόλα Μορκα Κωνσταντινίδου, Δοκία τής Μάντισος τόν κ. Μπαχά Λυρών και Τζιοφάννα τήν Βιόλα Βασιλά Δραγούδη. «Κόρμης» (ζα πρόξιος) με Κόρμης τήν κ. Πόπη Τσιργιγιάτη και Δόν Χοσέ τόν Άριστ. Πανταζήσκου. «Τραδάτρες» με Αλεονώρα τήν Βιόλα Ζαίρα Παπαδογιώργου Κόμητη ντέ Λούνα τόν κ. Ί. Κορλαστέην. «Μανόν» με Μανόν τήν Βιόλα Ζουμπουλάκη «Ίπποδη ντέ Γκερί τόν κ. Άριστ. Πανταζήσκου και Κόμητη ντέ Γκερί τόν Χρ. Νικολάου. «Ηρωΐδα» με Σολώμη τήν Βιόλα Δ. Δραγούδη. «Ήρώδη τόν κ. Κορσταντιόν. Φανουέλ τόν Στ. Γράφην και τός Βιόλας Β. Σουριουλιτζή, Ντόνα Παπαδόημου, Μόρα ντέ Ποέλι.

Επίσης θά παίξωη ή Δευτέρα πρόξιος της κυρκής όπερας «ΟΙ Σωματοθήκες στό μοναστήρι» με τός Βιόλας Έβαν Πεταγιών, Βοβίλα Δραγούτη, Βοβίλα Ζουμπουλάκη τός κ. Φικιανού και Δεσπινέλλη, τός Βιόλας Χυρβά, Κολασπαλάκη, Σταματάκη και τός κ. κ. Καλογεράν, Πανταζήσκου και Κορσταντιόν.

Συμμετέχει επίσης χορωδία γυναικών από τός Βιόλας: Τερ. Βαλαδής, Έλενη Γεωργιάδου, Βασ. Ύψιφοπούλου, Ροβία Καλοπαδάκη, Έλενη Καλιγέρη, Νίνα Κασοάλλη, Άλεξ. Μαστροκόστα, Κ. Μορέλια, Έστ. Μπεκιότι, Κατη Πανάγου, Άννα Περάνη, Άννα Φιατουράκη, Σοφία Χαλιώτου, Κοβίλα Άρνέλου, Άρτ. Στεφάνου. Κοβίλα Νικολάου, Άνθούλα Βρούνη, Άλεξ. Άλεξανδρόκη, Ντόνα Παπαδόημου, Φωφύ Κυριακού, Ρίτα Άλεξάκη, Βιργίνια Σουγιουλιάκη.

Οι επίδειξεις πιάνου τής σχολής τής καθηγητριάς τού Ένθικου Ώδείου κ. Χ. Παπαθρησίου είνε τήν αβδόμη τού «Παρνασσού» όπλιναν όλην άπυτιχία. Οι μαθητάν και μαθητριάς εξετάσαν τό δασκαλό έργα πιάνου. Διεκρίθησαν ή όις Παπαδοπούλου, Μ. Πεντζήπουλος, Γ. Βάτορας, και ή δασκαλέτς Εύράγδα Δ. Κατσοπούλου είνε τό Ροζινάιη τού Αλάτ.

Επίς 23 Ιουλίου στήν αβδουσαΠαρνασσού είνενη ή επίδειξις τών τήσεων τραγουδιού τής κ. Μαρίας Πριέλλα καθηγητριάς τού Έλληνικού Ώδείου.

Έλασαν μέρος: Αί κ.κ. Πόπη Τσιργιγιάτη, Κική Ζαχοριόδου. Αί Βιόλας Μαίρη Μουρατίδη, Λουκία Καλιτζοπούλου, Αίνα Βαυδίλα, Αίσα Σιμπιριόδου, Τζένη Βενιζού, Τατιάνα Μπουσούλα, Βαρβάρα Τζαμτζή, Αίτα Βαδδου, Άννα Κωνσταντίη και οι κ.κ. Στάθης Γράφης, Κίστες Σταματάς, Νίκος Κατασάρπουλος, Νίκος Κούρος ός και ή μικρή Ντόνα Ίριτζόγλου. Είς τό πιάνο συνούδεσε ή κ. Δημ. Μιχαηλίδης.

Επίς αβδουσα «Παρνασσού» επίς 25 Ιουλίου είνε ή τέταρτη επίδειξις τής μελοδραματικής σχολής τής καθηγητριάς τού Ένθικου Ώδείου κ. Μάγγης Κοροτζή.

Επιχρήθησαν άποσπάσματα άπο τις όπερες «Μισόμ» «Ερωτική πορνεία» «Άρπηγή άπ' τό Σαρτά» «Σομφών και Δαλιθά κ.δ. Τη μουσική διέδωσαν ή είνε τόν κ. Εύλητη Πάφερ, είνε τόν πιάνο δέ συνούδεσαν ή Βιός «Γίμνα Κολδογ.

Επίς αβδουσα τού «Παρνασσού» έδόθη συνουλία τραγουδιού τής τάξεως τής καθηγητριάς τού Έλληνικού Ώδείου κ. Άννας Σορσινιδίου με πρόγραμμό ένδιαφέρον. Συνέτεροσαν οι Βιόλας: Γ. Σταυρίδου, Σοφ. Βαροβάκη, Άννα Δραγοπού, Μαρ. Μηλιού, Σοφία Μουταφού, Ρένα Ρίση, Γ. Μαύτιος, Φωφύ Κυριακού, Τόνα Τσικουρίδου, Έλ. Τανάκη, Εύογγ. Κόρβατζή, Κ. Χρυσότης, Βιργ. Τσιτσιουλιτζή, Έλ. Ζαννάκης κλπ. Είς τό πιάνο συνούδεσε ή κύριος Γεωργίου Κουτουράρης.

Επίς 27 Ιουλίου στήν αβδουσα «Παρνασσού» έδόθη συνουλία τών τάξεων μουσικής και χορωδίας τής κ. Γίμης Ήλιόδου—Τρίνη κερ με συνοδεία πιάνου τής Βιόλας Τερ. Βαλαδής.

Έλασαν μέρος μεταξύ άλλων οι Βιόλας: Τσαμπαρού, Ε. Γεωργιάδη και ή κ. Γαρουφαλής, οι Βιόλας Ρ. Καλοπαδάκη, Ί. Πλουμίδου, Κ. Μορέλλια, Μπεκιότι, Κ. Πανάγου, Άλ. Μορκακόστα, Άλ. Κοζοδάκη και οι κ.κ. Β. Κόκος και Χ. Άλεξάνουλος.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ έγκαινιάζοντας μιά σειρά από μουσικούς διαγωνισμούς προκηρύσσει τόν πρώτο για τή σύνθεση ένος σχολικού τραγουδιού έπάνω στό παρακάτω ποίημα τού Ζαχαρία Παπαντωνίου.

Τό τραγούδι πρέπει να είναι γραμμένο για βίωση Παιδική Χορωδία με μιά εύκολη συνοδεία πιάνου.

Θά δοθούν δύο βραβεία. Τό κομμάτι πού θά κριθί έόιο για τό πρώτο θά δημοσιευθεί στό Περιοδικό μας και ό συνθέτης τού θά έγγραφεί δωρεάν συνδρομή τής «Μουσικής Κίνησεως» για ένα χρόνο. Σάν δεύτερο βραβείο θά δοθί μιά έξιμνη συνδρομή τού Περιοδικού μας. Τά χειρόγραφα πρέπει να σταλούν είνε τώ γραφεία μας ός τις 15 Ιουλίου. Τά χειρόγραφα δέν θά άνεφθέρου τό όνομα τού συνθέτη άλλα ένα ψευδώνυμο πού θά άνεφθέρη τίς όπιές έπάνω ν' είναι φάκελλο και πού θά περιχρήσθι τό όνομα και τή διεύθυνση τού διαγωνισμού μ.κ.

Τά τραγούδια θά κριθούν από έπιτροπή ειδικών.

ΤΟ ΠΟΤΑΜΑΚΙ

- «Άπό πού είσαι ποταμάκι»
- «Άπό κείνο τό βουνό.»
- «Πώς τόν λέγαν τόν παππού σου»
- «Σύνεφο στόν ούρανό.»
- «Ποιά ν'αι ή μάνη σου» —«Η μητέρα.»
- «Πώς κατέβηκες στή χώρα.»
- «Τά χωράκια νά ποτίσω»
- «Και τούς μύλους νά γυρίσω.»
- «Στάσου νά σε ίδωμαι λίγο, ποταμάκι μου κελό.»
- «Βιάζομαι πούλ νά φύγω ν' άνταμώσω τό γυαλό.»

ΠΑΝΟ, μισή όύρα, σχεδόν άμπεταχίστερον, μάρκα ΦΙΣΕΡ, πωλείται είνε τιμήν εστίασης. Γράψατε Στ. Π. Έλληνικού Ώδείου

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΥΝΑΓΩΓΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΓΑΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΙΛΙΑ ΒΟΥΛΟΥΡΗ

ΑΡΧΕΙΟ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΟΝΗΡΙΔΗ